

18 UNIVERSITETER GØR OP MED DÅRLIG UNDERVISNING

En pædagogisk bølge skyller ind over universiteterne med nye krav om bedre undervisning

05 **NABOSKAB**
SAMMENHOLD ELLER SPÆNDETRØJE?

08 **BRODESKAB**
BARMHJERTIGT ELLER BLODIGT?

13 **BØRNEKULTUR PÅ NETTET**
VENSKAB ELLER **FJENDSKAB?**

Min nabos børn

AF REKTOR LARS-HENRIK SCHMIDT

* En gammel melodilinje klinger i mit øre – “He ain’t heavy, he’s my brother”. Jeg forstod aldrig rigtig, hvad det var, Neil Diamond sang. Ikke før nu, hvor en knøs i Kandy i Sri Lanka forstyrret ser på mig, da jeg gør et nummer ud af at betale en chauffør den rigtige pris. Drengen ser uforstående på mig og trækker på skuldrene. “Han er fra min landsby!”.

Uanset om man er i en lille afsondret landsby, en daginstitution eller en skoleklasse, er man del af et tvangskollektiv. Her er kammeraterne fysisk nærværende. De er der bare, og du må lære at acceptere dem for at leve med dem. En *affektionsløs* solidaritet vokser ofte frem i disse tvangskollektiver. At bære de andre er derfor ikke belastende – når blot vi lærer at omgås hinanden høfligt.

I øjeblikket står vi imidlertid med anderledes og mere belastende fællesskaber, der truer med at knægte det høflige fællesskab. De kommer til udtryk som to slags broderskaber – de arkaiske og de moderne. De arkaiske fællesskaber kender vi som ungdomsbander, der er kendetegnet ved ritualer og ydre markeringer. De er onde, fordi de er eksklusive. Deres ondskab er tydelig for dem, som er udenfor eller bryder ud af fællesskabet. Her er der ingen næstekærlighed udadtil, men indadtil har ‘kærligheden’ et fast og lydighedsbetinget greb om sine medlemmer.

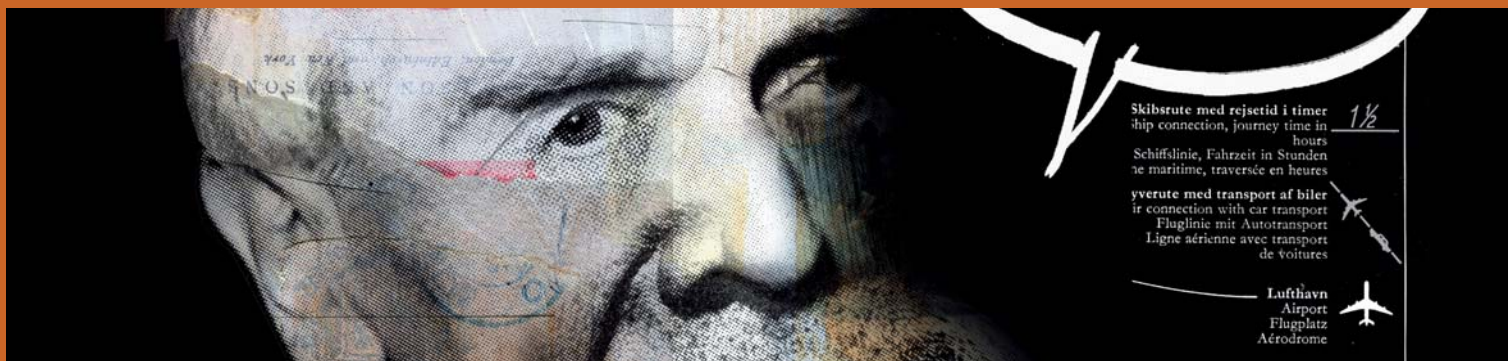
De moderne fællesskaber er imidlertid et større og mere omfattende problem for vores samfund end de arkaiske. Dette fællesskab er forbundet med informationsteknologiens og parabolens personlige frihed til at kontakte *ligesindede*. Rummet er ophævet, tiden forpasset og situationen et spørgsmål om lyst og sengetider. Det lyder uproblematisk, men ligesindetheden er farlig, fordi den i modsætning til de arkaiske broderskaber ikke omgiver sig af ritualer. Den leder ganske enkelt ikke efter identitet.

Ligesindetheden er vor tids svøbe. I dag elsker vi *næsten*, det vil sige den lige ved siden af – den ligesindede. Den, der er ved siden af i fysisk forstand, betyder ikke så meget for os. De mennesker, vi er tunget til at være sammen med – det være sig i daginstitutionen,

skoleklassen eller landsbyen – betyder mindre end båndet til den ligesindede. Eller rettere sagt: Vi elsker ikke længere vores nabo. Din nabo er den, du elsker. Ideologien om ligesindethed viser sin levedygtighed blandt dem, der gerne vil bo i nærheden af hinanden uden af den grund at være hinandens brødre. Brødre er belastende. Derfor foretrækker moderne ligesindede personer at forbindes ved hjælp af bredbånd. Det gælder i alle slags ghettoer – rige som fattige – at din fysiske nabo, ‘næsten’, din kæreste, dine børn, naboens børn etc., ikke får lov til at blive en belastning.

Det er vigtigt at forsøge at begribe konsekvenserne. De er næsten ubegribeligt vidtrækkende. Kristendommen tager sin model for menighed ud af hverdagen: “Love Thy Neighbour”. Hermed bliver det forståeligt, hvad det vil sige at blive optaget i menigheden, forstået som Jesu legeme. Spørgsmålet er imidlertid, om du og jeg er i gang med at vende ryggen til Jesus og menigheden. Til min nabos børn. Skal jeg sige, at de i virkeligheden ikke er mine naboer, fordi de måske ikke er mine ligesindede? I gamle dage ville deres opførsel være min og andres ærinde, ganske enkelt fordi de var der få meter fra min hoveddør. Men nu? Det handler ikke om en konflikt mellem individ og fællesskab. Forudsætningen for at indgå i et naboskab i dag er i stigende grad, at du kan koble dig til et netværk af ligesindede. Sådan skaber vi ghettoer af ligesindede. Og det får ordene til at klinge i mit øre:

It’s so long, long road
From there is no return
While we’re on the way to live why not share?
And the load doesn’t weigh me down at all
He ain’t heavy – he’s my brother

"De mente, det var lidt for meget humanisme og varm luft."

RIE TROELSEN, ADJUNKT PÅ DPU, OM UNIVERSITETSPÆDAGOGIKKENS SPÆDE ÅR I ARTIKLEN 'DEN PÆDAGOGISKE REVOLUTION' S. 18.

05 MELLEM HUSET PÅ CHRISTIANSHAVN OG AKADEMISKE GHETTOER

Naboskab anno 2006 handler om at omgive sig med nogen, der har de samme holdninger som én selv. Interview med kulturgeograf Birgitte Mazanti.

08 BRODESKABETS BLODIGE BÅND

Hvad består sammenhold af i det multikulturelle samfund? Asterisk har mødt den franske filosofiprofessor Catherine Chalier, som for nylig forelæste på DPU om broderskabets svaghed.

12 INGEN GIDER SKÆNDES MED EN NAVNLØS

Børnekulturen har indtaget de nye medier, men selv om det giver nye muligheder for mobning og chikane, ligner konflikterne noget, vi har set før. Interview med professor Birgitte Holm Sørensen og arto.dk om venskab og fjendskab blandt bits og bytes.

17 LÆRER AF LYST

Mange lærerstuderende vælger efter lyst og aktuel interesse, når de uddanner sig – på bekostning af centrale lærerkompetencer. Interview med Bodil Nielsen, som har skrevet ph.d.-afhandling om lærerstuderendes valg.

18 DEN PÆDAGOGISKE REVOLUTION

Den verdensfjerne professor, der mumler ind i tavlen med et tomt blik, er en uddøende race. En pædagogisk bølge skyller ind over universiteterne med nye krav om god undervisning.

22 ER DEN SIKRE VIDEN SIKKER?

Medicin, økologi, velfærd og uddannelsesforskning er alle udgiftskrævende politikområder, som skriger på evidens. Men hvordan føres evidenser over i politik? Kommentar af professor Hans Siggaard Jensen og gæsteproffesor Frederik Stjernfelt.

25 VÆK MIG, NÅR VIDEN FÅR POLITISKE KONSEKVENSER

Forskere skaffer solid videnskab. Politikere bruger den. Sådan lyder den flotte arbejdsdeling mellem videnskab og politik, men den bygger på en naiv drøm, siger professor Erik Albæk.

ASTERISK NR. 27, FEBRUAR 2006

REDAKTØRER

Lars-Henrik Schmidt (ansv.)
Camilla Mehlsen, Claus Holm

REDAKTIONSKOMITÉ

Anders Lindskov, Martin Bayer, Lars Geer Hammershøj,
Ida Winther, Signe Pildal Hansen, Jette Kofoed, Henrik
Nitschke, Jakob Albrecht

REDAKTIONENS ADR.

Danmarks Pædagogiske Universitet, Rektoratet
Tuborgvej 164, 2400 København NV

KONTAKT TIL REDATIONEN

E-mail: asterisk@dpu.dk
Telefon: 88 88 99 32

ABONNEMENT

Abonnement er gratis og kan bestilles på www.dpu.dk/asterisk

DESIGN

1508 A/S

FORSIDE

Peter Hermann

TRYK

Scanprint A/S

ISSN NR.

1601-5754

OPLAG

12.500

ZIEHE OM UNGE EFTER OPGØRET

Den tyske socialpsykolog Thomas Ziehe lægger vejen forbi Danmarks Pædagogiske Universitet for at forelæse om identitets- og interessedannelse hos unge i en tid, hvor selv det at lægge afstand til traditionen har mistet sin tiltrækning. Hvor unge i 1970'erne og 1980'erne på mange måder gjorde op med traditioner og autoriteter, har opgøret mistet sin aura for nutidens unge. Thomas Ziehe forklarer udviklingen ud fra begrebet 'Post-Enttraditionalisering' den 13. marts kl. 16-18 på DPU i København og den 14. marts kl. 17-19 på Aarhus Universitet. Begge foredrag er på engelsk.

→ Tilmeld dig på www.dpu.dk/kalender

EVIDENS I UDDANNELSESFORSKNING

DPU inviterer i samarbejde med Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet til national konference om evidens i uddannelsesforskningen og oprettelsen af et dansk clearinghouse for uddannelsesforskning. Det foregår den 1. marts kl. 9-16 på DPU. Konferencen er startskuddet til et mere systematisk arbejde med evidensbaseret videndannelse, vidensspredning og videnuddyttelse inden for uddannelsesforskning. Hør blandt andre Tom Schuller fra OECD tale om 'Udfordringer for uddannelsesforskningen og -udviklingen i et internationalt perspektiv'.

→ Læs mere på www.dpu.dk/kalender

SKOLEBØRN SKAL LÆRE BORGERDYDER

Nyt forskningsprojekt skal undersøge, hvordan Europas skolebørn lærer at blive gode medborgere. DPU er partner i projektet, som EU støtter med 2,3 mio. kr., og som involverer syv universiteter fra seks EU-lande. Baggrunden er, at globalisering, indvandring og opbrud i arbejdslivet og familierne er med til at sætte spørgsmålstejn ved vores evne til at holde sammen som borgere i et samfund. Ifølge de europæiske forskere i projektet spiller skolens ledelse en vigtig rolle, når børn skal lære medborgerskab. Det er netop dette aspekt, som forskerne ved DPU fra programmet Profession og Ledelse især vil koncentrere sig om.

→ Læs mere på www.dpu.dk/nyheder

HUMOR I HØJSÆDET

Den 18. internationale humorkonference ved the International Society for Humor Studies (ISHS) løber af stablen den 3.-7. juli på DPU. Her vil den nyeste forskning fra ISHS blive præsenteret. ISHS studerer blandt andet, hvilken rolle humor spiller på arbejdspladsen, i underholdningsbranchen og for det enkelte menneskes helbred, og hvorfor humor varierer alt efter kultur, køn og alder.

→ Læs mere på www.dpu.dk/humor

DPU'S FØRSTE KANDIDATER

Hvad bliver DPU's kandidater til, når de er færdige? DPU har lavet den første undersøgelse af kandidaternes faglige og personlige udbytte af uddannelserne. Svarene viser, at langt størstedelen (77%) af kandidaterne er i arbejde. Lidt over halvdelen (53%) af kandidaterne har fået nyt job efter kandidateksamen – og stort set alle disse personer fortæller, at deres kandidatgrad fra DPU har været afgørende eller delvist afgørende for, at de fik nyt arbejde. Samlet set oplever de fleste kandidater, at kandidatuddannelsen personligt og arbejdsmæssigt har haft afgørende og meget positiv indflydelse på deres liv.

→ Læs hele rapporten her: www.dpu.dk/kandidat

MATEMATISK SKRIVNING

Computere understøtter dårligt matematiske skriveprocesser. Det viser Morten Misfeldts ph.d.-afhandling 'Mathematical Writing', som han for nylig forsvarede på DPU foran en international bedømmelseskomité. Han viser i afhandlingen, hvordan matematisk skrivning er en kreativ proces og kommer med bud på, hvad der skal til for at udvikle og designe digitale skriveredskaber til matematikere.

VIDEN DER VIRKER

Politikere og praktikere efterspørger viden, der virker. Learning Lab Danmarks mål er at levere brugbar forskningsbaseret viden. På konferencen AGORA 2006 den 10. marts kl. 9.30-16 præsenterer Learning Lab Danmark redskaber, der kan hjælpe dig og din virksomhed et skridt videre. Hør bl.a. om lærende møder, unge på arbejdsmarkedet og kroppen i fremtidens læringsrum.

→ Læs det fulde program på www.dpu.dk/agora2006

HAR DU LÆST DE SENESTE NYHEDER?

Abonnér på nyheder fra Danmarks Pædagogiske Universitet og bliv opdateret med nyt fra den pædagogiske verden.

→ Tilmeld dig på www.dpu.dk/nyhedsmail

MELLEM HUSET PÅ CHRISTIANSHAVN OG AKADEMISKE GHETTOER

I STORBYEN HANDLER NABOSKAB OM AT OMGIVE SIG MED NOGEN, DER HAR DE SAMME HOLDNINGER SOM EN SELV. "DET TÆTTE, LOKALE NABOSKAB ER FULDSTÆNDIG ET IDEAL OG HAR MÅSKE ALDRIG EKSISTERET," SIGER KULTURGEOGRAF BIRGITTE MAZANTI.

Havnebade. Designerbutikker. Delikatesseforretninger. Læssevis af caféer. Kvarterløft. København har som mange andre storbyer undergået en massiv forvandling de sidste årtier. Børnefamilier og iværksættere er rykket ind, hvor narkomaner og småhandlende før havde deres gang. Jagten på at gøre byen til en attraktiv, international metropol har dog ikke bare ændret bybilledet. I kølvandet er der dukket nye livsformer og naboskaber op.

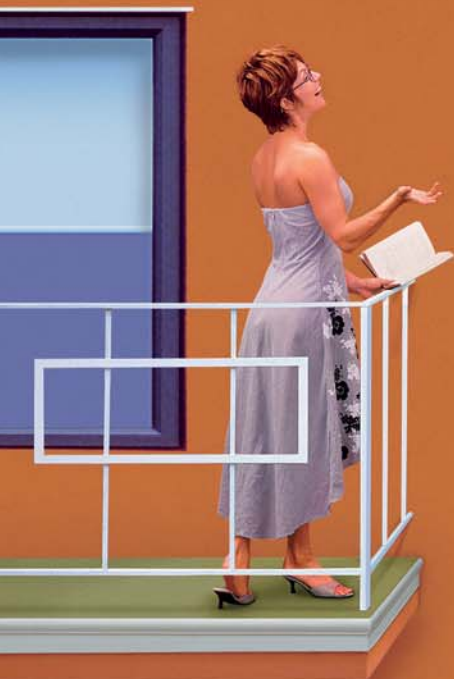
Birgitte Mazanti, der forsker i boformer ved Geografisk Institut på Københavns Universitet, nævner den udstrakte byfornyelse i København: "Hvis man kigger på kvarterløftprojekterne, så har man forsøgt at få middelklassen ind og satset på, at de nok skulle løfte kvarteret og skabe naboskab og sociale netværk", siger Birgitte Mazanti.

Der hersker en forventning om det tætte, solidariske naboskab. Problemet er imidlertid, at det ikke virker.

DEN MENINGSFULDE BY

Naboskab er ikke noget, man kan planlægge, fordi det er individuelt for beboerne, hvad der udgør den meningsfulde by. Birgitte Mazanti mener, at man ofte i byplanlægningen glemmer den dynamiske opbygning og nedbrydning, der altid er, hvor forskellige mennesker bor sammen:

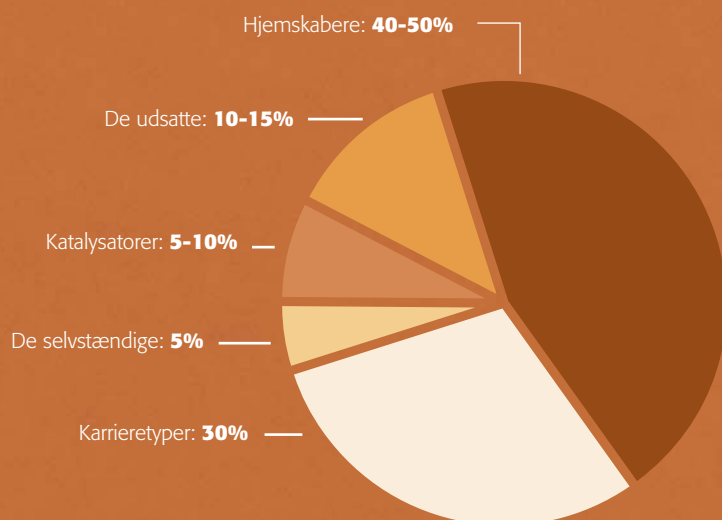
"Den meningsfulde by skal man sætte op imod den planlægning, der kommer og dikterer noget. Der skal jo både være plads til dem, der gerne vil det tætte naboskab, og til dem, der vil det uforpligtende fællesskab." →

”Naboskab handler om at acceptere hinandens mangfoldighed, frem for at vi alle sammen går i den samme akvarieklub. Vi har både rødder og vinger.”

FORVENTNINGER TIL BYLIV OG NABOSKAB

Hvordan lever københavnere? Hvad forventer de af byen? Svaret er alt andet end entydigt. Undersøgelsen 'Københavnervivsformer' inddelte københavnere i fem typer med vidt forskellige forventninger og ønsker til det gode byliv og naboskab:

Hjemskabere: 40-50%

For hjemskaberne er familien, børnene og det nære det vigtigste. De prioriterer fritidsaktiviteter, grønne omgivelser og lokal tilknytning. Bosætter sig ofte i forstadskvarterer som Valby, Vanløse og Amager.

Karrieretyper: 30%

De vægter karrierelivet højt, og byens kulturtilbud og puls er vigtig. Gruppen rummer både enlige og børnefamilier, og de er ofte bosat i Indre By og indre brokvarterer.

De selvstændige: 5%

For de selvstændige erhvervsdrivende er byens tilgængelighed i form af f.eks. parkering samt et godt image afgørende. Bor på brogaderne og i dele af Indre By.

Katalysatorer: 5-10%

Katalysatorerne er projektmagere, der forventer, at byen skal være et reservoir af muligheder. Deres netværk er globalt, men det lokale må gerne være en farverig kulisse. Bosætter sig ofte i havneområderne.

De udsatte: 10-15%

De efterspørger lokale netværk og solidaritet. Holder ofte til i NV, SV og dele af Amager

Kilde: 'Københavnervivsformer', Københavns Kommune og Advice Analyse, 2003. Rapporten kan læses på Københavns Kommunes hjemmeside: www.kk.dk

Ønskerne til naboskab er langt fra de samme, forklarer Birgitte Mazanti:

”Du har selv noget med dig. Du har nogle værdier og holdninger, og de vil automatisk afspejle sig i den måde, du ser og lever dit byliv på. Så kan det godt være, du møder nogle, der har de samme holdninger, men det kommer ikke an på, hvor du bor.”

TRYGHED ELLER BIG BROTHER

Det er blevet mere og mere udbredt, at naboskab er baseret på, hvor man befinder sig holdningsmæssigt frem for lokalitet. Desuden er bylivet blevet fragmenteret, så der kan være mange forskellige udgaver af, hvad det gode byliv og naboskab indebærer. Man kan tale om en udvidet form for multikulturalisme, hvor byen og naboskabet skal kunne forskellige ting, alt efter om man er karrieresingle, butiksindehaver eller familiefar. For nogle grupper, for eksempel børnefamilierne på Vesterbro, er de nye lukkede gårdmiljøer optimale. For andre minder den slags nabofællesskaber om overvågning:

”Der bliver måske den der – på godt og ondt – holden øje med hinanden. Nogle synes, det er social kontrol, mens andre synes, det er enormt rart, fordi man kan få passet ungerne. Skismaet i forhold til den kreative klasse er, at de ikke gider sådan en type fællesskaber. De vil have uforpligtende fællesskaber”, siger Birgitte Mazanti.

Naboskab er ikke længere lig med, at man kigger ind til kaffe, men kan i stedet være, at der er plads til mangfoldighed og til at være sig selv:

”Når vi snakker om den kreative klasse og individualiteten, som vi har mere og mere, kan trygheden netop være, at man kan være sig selv. Ellers kan naboskab mere være en spændetrøje. Man kan sige, at det er en ny definition af tryghed.” Tryghed i naboskabet er altså forskellige ting for forskellige mennesker; det spænder fra pasning af hinandens børn, til at fællesskabet er en uforpligtende kulisser for ens individuelle udfoldelse.

AKADEMISK GHETTO

Det er ikke alle, der ønsker uforpligtende fællesskaber. En hel del vælger en boform, hvor der er et tæt og forpligtende naboskab. Det gælder for eksempel det nybyggede bofællesskab Absalons Have uden for Roskilde, som Birgitte Mazanti har lavet et casestudie af:

”Det er idealet om det gammeldags naboskab med et moderne islæt. Det er en akademisk ghetto.” Før optagelsen i bofællesskabet er beboerne blevet konfronteret med nogle holdninger, som de skulle kunne stå inde for, f.eks. viljen til fællesskab. Prisen på husene har ligeledes været medvirkende til, at især akademikere er flyttet ind i Absalons Have.

Birgitte Mazanti mener, at vi vil se flere af disse værdibaserede fællesskaber i fremtiden, men at det ikke er så slemt endda:

”Hvis man taler om sammenhængskraft, kan man godt spørge, om det ikke er et problem, at vi så slet ikke kommer til at kende nogen, der lever en anden type liv, end vi gør? Man kan også sige: that's life. Vi kan jo ikke gå ind og sige, at de SKAL mingle.”

Birgitte Mazanti mener ikke, at der er noget nyt i værdiladede naboskaber. Og vi skal ikke ærgre os over, at vi ikke kender alle i opgangen, for den type naboskab er måske blot et ideal: ”Man kan diskutere, om den solidaritet overhovedet har været der.”

MANGFOLDIGT NABOSKAB

I dag vil vi være naboer til nogen, der ligner os selv. Det bliver understreget af naboportalen www.naboonline.dk, hvor man kan finde og udvælge sine naboer på nettet.

”Det er lidt ligesom dating,” siger Birgitte Mazanti. ”Du kan sige: ham der er landmand, den familie tror jeg ikke, er noget for mig. Du går ind og vælger efter dine personlige præferencer. Bagsiden er, at det bliver meget opdelte værdiladede naboskaber.”

Byen rummer i dag mange kulturer eller livsformer, så idealet om naboskab a la Huset på Christianshavn er ikke, hvad de fleste af os foretrækker. I stedet må vi blive bedre til at være naboer med respekt for forskellighed, mener Birgitte Mazanti:

”Hvad vil det så sige? Det vil sige at have det fint nok med, at man bor i et kvarter, hvor folk er forskellige, hvor det ikke bliver et problem, og man ikke føler sig utryk. Bare det at man mødes, kigger hinanden i øjnene og siger hej, er et udtryk for: ’jeg synes, det er helt fint, du er her, og jeg er tryk ved dig’ – frem for at man skal invitere hinanden ind på kaffe. Det tror jeg mere er det, man skal forbinde med trykke, mangfoldige nærmiljøer.”

BÅDE RØDDER OG VINGER

Friheden til at være sig selv kan være det, der udgør et trygt naboskab i dag. Det forklarer værdibaserede naboskaber som Absalons Have. Det er trods alt lettere at blive accepteret af nogen, man selv har valgt. Naboonline.dk er ligeledes et symptom på, at friheden til selv at vælge giver tryghed. Birgitte Mazanti mener, at vekselvirkningen mellem frihed og tryghed også gør sig gældende i forhold til, hvordan vi er forankret i lokalsamfundet:

”Det er en mellemting. Naboskab handler om at acceptere hinandens mangfoldighed, frem for at vi alle sammen går i den samme akvarieklub. Vi har både rødder og vinger.” *

Af Julie Ekner Koch, asterisk@dpu.dk

Læs mere om naboskab her:

Birgitte Mazanti: 'Det selvalgte fællesskab – det kvalificerede naboskab', Geografisk Institut, Københavns Universitet, 2005. Dette working paper kan hentes her: www.geogr.ku.dk/staff/bm/reports/html

BIRGITTE MAZANTI

Adjunkt ved Geografisk Institut på Københavns Universitet, leder et tre-årigt forskningsprojekt om bostedsvalg i samarbejde med Center for Strategisk Byforskning. Har skrevet ph.d. om den politiske definition 'ghetto' set i forhold til beboernes egen forståelse.

PERSONLIG HJEMMESIDE

WWW.GEOGR.KU.DK/STAFF/BM

FRIHED, LIGHED OG...

"I Frankrig har vi ikke været opmærksomme på, hvad der er et godt broderskab. Det er en del af forklaringen på, hvad der for nylig førte til de voldsomme opstande og afbrændte biler," siger filosofen Catherine Chalier. Foto: Scanpix

HVAD BESTÅR SAMMENHOLD AF I DET MULTIKULTURELLE SAMFUND? ER BRODESKAB EN SAGA BLOT? ASTERISK HAR MØDT DEN FRANSKE FILOSOFIPROFESSOR CATHERINE CHALIER, SOM FOR NYLIG FORELÆSTE PÅ DANMARKS PÆDAGOGISKE UNIVERSITET OM BRODESKABETS SVAGHED. CHALIER EFTERSPØRGER EN HØJERE GRAD AF ANSVARLIGHED MELLEM MENNESKER – EN NY FORM FOR MEDBORGERSKAB.

BRODESKA- BETS BLODIGE BÅND

8.973 brændte biler. 2.688 arrestationer. 126 sårede politibetjente. Det blev det sørgelige resultat af 20 døgn opstand i det voldsramte Frankrig i efteråret. Da unge indvandrere protesterede mod politi og politikere, kom en kæmpe kløft til syne i landet, der har 'frihed, lighed og broderskab' som slagord: På den ene side står de såkaldt "rigtig" franske borgere. På den anden side er der de andre franskmænd, der ufrivilligt står udenfor – til trods for at mange af dem er født i landet og føler sig franske. Siden de blodige efterårsdage har politikere, intellektuelle og mange andre gransket over, hvordan det kunne gå så vidt. Og resten af Europa har overvejet, om noget tilsvarende kunne ske.

Filosofiprofessor Catherine Chalier fra Nanterre Universitet i Paris finder en af forklaringerne i den måde, vi skaber sammenhold på. Nøgleordet er her det filosofiske begreb broderskab, som Catherine Chalier har arbejdet med i flere år, og som hun for nylig forelæste om på konferencen 'Educational Values and Religion' på Danmarks Pædagogiske Universitet.

FARLIGE FORBINDELSER

"I Frankrig har vi ikke været opmærksomme på, hvad der er et godt broderskab. Det er en del af forklaringen på, hvad der for nylig førte til

de voldsomme opstande og afbrændte biler. På den ene side klagede de unge oprørere ikke over manglen på broderskab, men over manglen på lighed. De kæmpede, fordi de vil have lige rettigheder i Frankrig. På den anden side er det netop blandt denne gruppe mennesker, at der er en tendens til at vende sig mod en farlig form for broderskab."

Hvorfor er det farligt?

"Det er farligt, fordi de mennesker forsøger at holde fast i et broderskab, der drejer sig om at ligne hinanden. De deler de samme værdier, hvilket blandt andet bunder i religion og i den franske kolonihistorie. De ser hinanden som brødre, fordi de ser et offer i hinanden. De føler ikke, at de er anerkendt som ligeværdige borgere i et demokratisk samfund. Det er en slags broderskab, der retter sig mod mennesker, der føler, at de må holde sammen, fordi samfundet er ondt."

Selv om begrebet broderskab har en maskulin klang, inkluderer det naturligvis også kvinder. Og faktisk er det ofte dem, det går ud over i disse broderskaber, siger Catherine Chalier og fortæller om en ung pige, man ikke hørte så meget til under de voldsomme opstande:

Hun blev brændt, da en unge mand kastede olie på hende, fordi hun ikke var enig med ham. →

"Hvis én, der befinder sig i gruppen, vil bryde ud, henter gruppen vedkommende tilbage. Du kan ikke være anderledes. Dette broderskab er især farligt for muslimske kvinder, for kvinderne tilhører gruppen og er ikke frie til at gå".

Et broderskab kan ikke bare være for stærkt. Problemet er i dag ofte det omvendte: at ideen om broderskab står svagt. For vi er blevet for fokuserede på os selv. Catherine Chalier har analyseret ideen om broderskab, blandt andet i bogen 'La Fraternité, un espoir en clair-obscur', hvor hun beskriver, at broderskabet står svagt i en tid, hvor individualiseringen tager til i styrke.

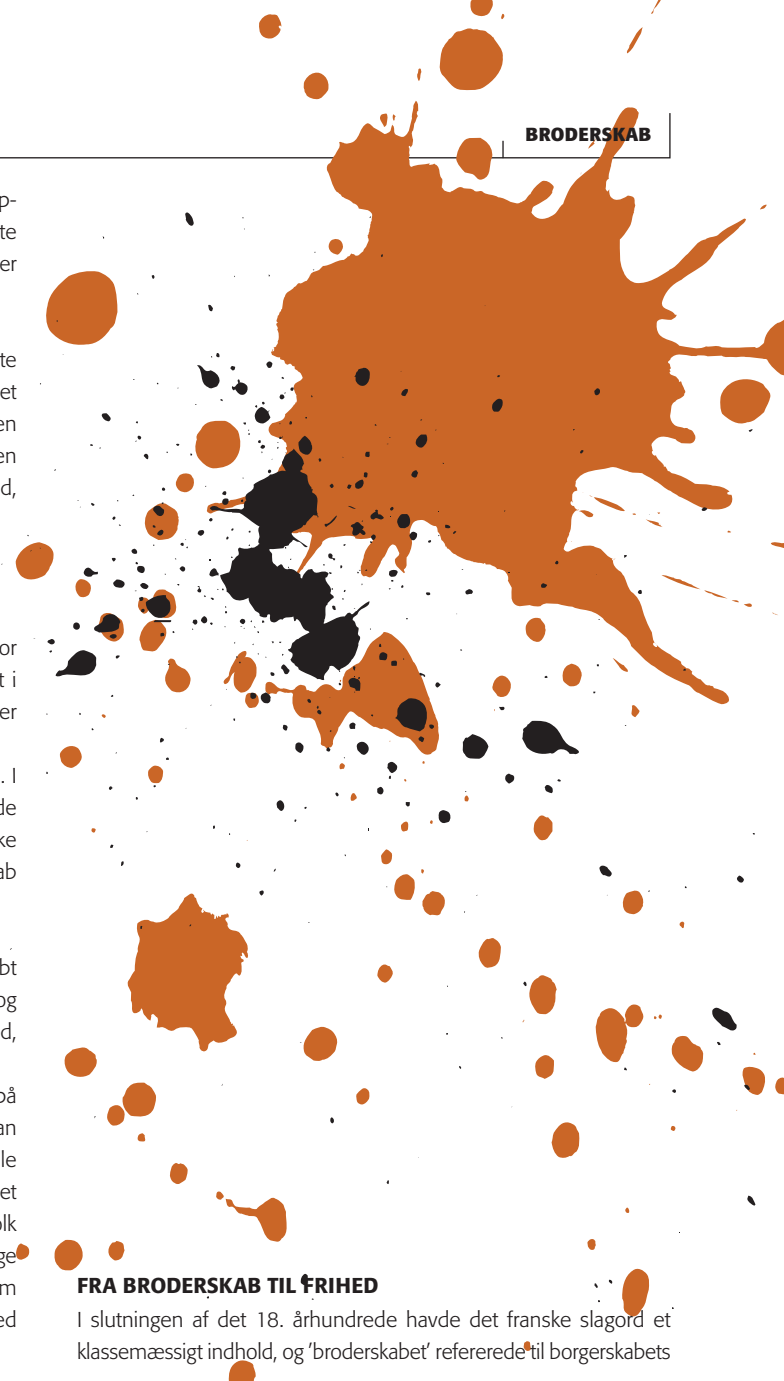
BRODESKAB GIVER BAGSLAG

Man skal dog ikke bare begræde broderskabets svage position. For selv om ordet 'broderskab' ofte har en positiv klang, ikke mindst i Frankrig, kan der ske forfærdelige ting i broderskabets navn, fortæller Catherine Chalier:

"Ideen om broderskab trækker blodige spor op gennem historien. I alle kulturer – i hvert fald i de kulturer, som har haft betydning for de europæiske folk som for eksempel den kristne, græske og romerske kultur – er broderskabet knyttet til mordet på broderen. Broderskab er ikke 'kærlighed til hinanden'".

Catherine Chalier forklarer, at vi op gennem historien har skabt sammenhold ud fra ideen om, at vi skal ligne hinanden. Det er dog ikke den tanke, der ligger bag det revolutionære slagord om 'frihed, lighed og broderskab'.

"Under den franske revolution forsøgte folk at forstå broderskab på en helt anden måde end ideen om at ligne hinanden: Da ville man skabe et broderskab ud fra folkets autonomi. Broderskabet skulle ikke bygge på 'samme rettigheder' og 'samme religion', men på det enkelte menneskes ret til at være fri og have lige rettigheder. Folk skulle vælge at være brødre. Men selvfølgelig kunne man også vælge ikke at være brødre. Under den franske revolution viste denne form for broderskab sin blodige bagside, for de, som ikke var enige med fællesskabet, blev ganske enkelt slået ihjel."

FRA BRODESKAB TIL FRIHED

I slutningen af det 18. århundrede havde det franske slagord et klasse-mæssigt indhold, og 'broderskabet' refererede til borgerskabets

"Ideen om broderskab trækker blodige spor op gennem historien."

CATHERINE CHALIER

DET SIGER DE OM BRODESKAB

Biblen

"Mennesker, som er børn af den samme Gud, ser alle hinanden som brødre."

Camille Desmoulins efter den franske revolution

"Efter at have aflagt ed var det et bevægende syn at se soldaterne kaste sig i armene på hinanden og love hinanden frihed, lighed og broderskab."

Karl Marx

"En dag vil de være brødre, når kapitalismen er nedkæmpet under det voldsomme tryk fra klassekampen."

solidariske sammenhold i dets kamp mod aristokratiet og enevælden. Det ændrede sig i det 19. århundrede, hvor den fremvoksende arbejderklasse tog slagordet til sig – i sin kamp mod borgerskabet, som havde fået magten fra aristokratiet. Broderskabet handlede da ikke længere om borgerskabets solidariske sammenhold, men om den internationale solidaritet, som blandt andet kom til udtryk under stiftelsen af den Første Internationale Arbejdersammenslutning i 1864 og den Anden Internationale i 1889.

Siden da har vores opfattelse af begrebet dog ændret sig meget, ikke mindst i forhold til de to andre ord i slagordet.

”Broderskab’ har skilt sig ud fra de to andre værdier. Lighed og frihed er politiske rettigheder, men det er broderskab ikke. Broderskabet går snarere på det nære fællesskab, venskabet, familien, og her er omdrejningspunktet i dag ofte, at vi er brødre, fordi vi ligner hinanden. Men det er som sagt farligt at basere et fællesskab på, at man skal ligne hinanden.”

Catherine Chalier påpeger, at der findes mindst tre forskellige tilgange til broderskab. Den første er forestillingen om, at man er brødre, fordi man er som hinanden. Broderskabet består her af, at man ligner hinanden, måske fordi man deler samme værdier, samme religion eller samme udseende. Den anden forståelse er den, som voksede frem under den franske revolution. Den bygger på, at man respekterer hinandens uafhængighed, og at man vælger at være brødre. Den tredje forståelse er en slags næstekærlighed eller medborgerskab, hvor man føler, at man har et ansvar over for den anden, og det binder mennesker sammen.

MOD ET NYT BRODESKAB

Når nu forestillingen om broderskab har vist sig at bringe død og konflikter med sig, er det så ikke på tide at skrotte begrebet fra det franske slagord? Det mener Catherine Chalier ikke, for det er vigtigt at fokusere på sammenholdet mellem mennesker.

”Frihed og lighed er muligvis ikke nok, og ofte tilføjer folk solidaritet som et tredje ben. Men broderskab er noget andet. Det er, fordi vi forstår, at vi er ansvarlige for vores nabo, at vi ikke glemmer ideen om broderskab. Vi vender muligvis det døve øre til, fordi vi

foretrækker vores autonomi, men individualisme uden broderskab fører til en ubarmhjertig verden. Vi må ikke glemme broderskabet. Et positivt broderskab må bygges på medansvaret for en fælles verden, men i de fleste demokratier er denne form for broderskab svag, for folk tænker først og fremmest på deres rettigheder, især deres politiske rettigheder. Og broderskab er ikke en politisk ret.”

Hvordan kan ideen om broderskab så vendes til noget positivt? ”Vi skal forsøge at forstå broderskab på en anden måde, der ikke går på, at man skal ligne hinanden eller skal dele den samme ideologi. Et positivt broderskab kan være et fællesskab baseret på respekt for det enkelte menneske og en anerkendelse af, at ethvert menneske er enestående. Du behøver ikke ligne mig for at være et unikt menneske. Og du behøver heller ikke at vælge et sådant fællesskab eller medborgerskab, for det går forud for det enkelte menneske. Før det enkelte menneske er der traditioner, værdier, et sprog og frem for alt: Der foreligger et ansvar for den anden. Hvis du forsøger at se på den anden som et unikt menneske og føler et medansvar, er det en langt bedre tilgang til broderskab end at se den anden som én, der skal ligne dig. Broderskabet kan jo sagtens opstå mellem mennesker fra forskellige kulturer, som ikke ligner hinanden, men som lever sammen.” *

Af Camilla Mehlsen, cme@dpu.dk

CATHERINE CHALIER

Professor i filosofi ved Nanterre Universitet i Paris og forfatter til en lang række filosofiske bøger. Hun var i december i København for at forelæse om 'The Fragility of Fraternity' på konferencen 'Educational Values and Religion' på DPU.

Friedrich Schiller

”At leve og hjælpe hinanden som brødre og få en smukkere dag i morgen.”

Jean-Paul Sartre

”Det [broderskabet] konstituerer volden, for så vidt det fremstår som iboende i en positiv gensidighed.”

”Nationen rykker frem: For hver broder er den overalt, hvor andre brødre kæmper. Deres broderkærlighed er det modsatte af det had, de føler for jer [koloniherrerne]: De er brødre på den måde, at hver af dem har slået ihjel, og de kan fra det ene øjeblik til det andet have slået ihjel [komme ud for at skulle slå ihjel].”

Hannah Arendt om indvandrere

”Det virker, som om et menneske, som kun er et menneske, har mistet de kvaliteter, som tillader andre at behandle ham som deres ligemand.”

Citaterne er oversat af Lise Jeremiassen fra Catherine Chaliers bog 'La Fraternité, un espoir en clair-obscur' fra 2003.

Studiestart september 2006

MASTERUDDANNELSER

Voksenuddannelse, sundhedspædagogik, specialpædagogik, vejledning, professionsudvikling, børnelitteratur, socialpædagogik, interkulturel pædagogik, ledelse af uddannelsesinstitutioner, citizenship education, Leadership and Innovation in Complex Systems, ICT-based Educational Design og som fleksibelt forløb.

Ansøgningsfrist: 2. maj 2006

[Masteruddannelse: professionsrettet deltidsuddannelse tilrettelagt for erhvervsaktive med videregående uddannelse og mindst to års relevant erhvervs erfaring]

KANDIDATUDDANNELSER

Pædagogisk psykologi, pædagogisk sociologi, pædagogisk antropologi, pædagogisk filosofi, generel pædagogik, didaktik inden for dansk, matematik, materiel kultur eller musikpædagogik og European Masters in Lifelong Learning: Policy and Management.

Ansøgningsfrist: 3. juli 2006

[Kandidatuddannelse: toårig overbygningsuddannelse tilrettelagt som fuldtidsuddannelse for studerende med relevant bacheloruddannelse, professionsbacheloruddannelse eller mellemlang videregående uddannelse]

Læs mere på nettet: **www.dpu.dk/uddannelser**

› Børnekulturen har indtaget de nye medier. Men selvom chat-rum og sms'er giver helt nye muligheder for mobning og chikane, ligner konflikterne noget, vi har set før. Det er skænderierne med de nærmeste, som gør mest ondt. De anonyme mobbere får den kolde skulder.

INGEN GIDER SKÆNDES MED EN NAVNLØS

Arto.dk bryster sig af at være Danmarks mest besøgte hjemmeside blandt unge. 546.000 har indtil videre valgt at oprette en personlig profil på siden, som gør det muligt for brugerne at kommunikere ved hjælp af blandt andet debatter, dagbøger og sms. Og kommunikeret bliver der. 687 millioner beskeder er der blevet udvekslet i hjemmesidens otteårige levetid. I sådan en storm af kommunikation må der nødvendigvis opstå konflikter, udelukkelse og mobning. Men selvom mediet er nyt, er konflikterne kendte, siger professor Birgitte Holm Sørensen. Hun er leder af forskningsprogrammet Medier og IT i læringsperspektiv på Danmarks Pædagogiske Universitet og har i mange år beskæftiget sig med børn og unges brug af medier.

"Jeg tror, årsagerne til de unges online-konflikter er de samme, som ligger i deres offline hverdagsliv. Bliver man uvenner eller sure på hinanden, ligger det i børnekulturen, at man siger noget til hinanden, og man tager tit konfrontationen med det samme."

"Netop fordi medierne bliver så integreret i børnenes hverdagsliv, bliver nogle af de samtaler, de ellers ville have i den fysiske konfrontation, medierede. Medierne bliver blot et led i den konflikt, ligesom de bliver et led i at skabe venskaber. Derfor kan man tale om, at man har chikanerier på nettet," siger Birgitte Holm Sørensen.

'VIRKELIGE' KONFLIKTER GÅR ONLINE

De nye medier udvider mulighederne for mobning, men om de også øger omfanget af mobning, er et åbent spørgsmål, for der findes ingen sikre tal på området. Børnerådet lavede i 2004 en undersøgelse, som viste, at 12,5 procent var blevet mobbet via sms (se faktaboks). Til sammenligning angav 29,8 procent, at de var blevet generet fysisk. Den nyeste undersøgelse af chat og mobilmobning blandt unge blev offentliggjort i januar 2006 af konsulentgruppen AMOK. Her svarer 41 procent af de adspurgte børn, at de har haft voldsomme, negative chatoplevelser som f.eks. dødstrusler, trusler om bank og seksuel chikane. Spørger man børnene direkte, som Birgitte Holm Sørensen har gjort, lader problemet ikke til at have noget voldsomt omfang:

"De børn, jeg har snakket med, kender ikke så meget til problemet. De kender det fra chatkanalerne, men det er på et anonymt plan. Hvis nogen bliver grove på chatten, svarer de igen. De holder imidlertid hurtigt op, for man ved jo ikke hvem, der er i den anden ende, og så gider man ikke blive ved."

Den vurdering er Helios enig i. Helios hedder også Dan Poulsen, er 19 år og co-admin på arto.dk, hvilket vil sige, at han er en af →

> "Oplever børnene, at nogen, de kender, går ind under et andet navn på chatten, ved de alligevel godt, hvem det er. De kan godt gennemskue, hvem der er venner, og hvem der fjender."

de frivillige, som holder ro og orden på hjemmesiden og sætter eventuelle mobbere på plads.

"I mine øjne er niveauet, som det altid har været. Der vil altid være mobning, og der har altid været det i skoler, klubber, fritidshjem og lignende. Når mange unge bruger nettet, giver det nye muligheder for at mobbe hinanden. Men jeg mener ikke, at problemet hverken er stigende eller faldende. Internettet er bare en af mange måder, som unge kan komme i kontakt med hinanden på," forklarer Dan Poulsen og pointerer, at mange konflikter faktisk starter i det fysiske rum:

"Når mange mennesker er samlet, kan det ikke undgås, at der bliver ballade. På arto.dk er det muligt for 600.000 at komme i kontakt med hinanden utrolig let, og ikke alle vil kunne enes. Oftest ser vi dog, at det er problemer fra den virkelige verden, der bliver draget ind på arto.dk, som for eksempel mobning i skolen eller lignende. Personligt tror jeg, at det giver de unge mere sikkerhed, at de ikke skal stå og skændes med en anden person over for sig."

ANONYME MOBBERE ER YT

På nettet er det forholdsvis let at optræde anonymt. Der findes en lang række gratis programmer, som kan sløre ens identitet og gøre det umuligt at efterspore ens e-mails og øvrige færden på nettet. Der er dog også simple måder at blive anonym på. I et chatrum kan man f.eks. oprette flere identiteter, som gør det vanskeligt for de andre chattere at vide, hvem der står bag. En ideel situation for en mobber skulle man mene, men i praksis virker det ikke særligt godt, forklarer Birgitte Holm Sørensen.

"Hvis nogen bliver grove på chatten, så svares der igen, men det holder hurtigt op, hvis man ikke ved, hvem det er. Anonymiteten bringer det op på et helt andet plan – det går ikke en på på samme måde. Oplever børnene, at nogen, de kender, går ind under et andet navn på chatten, ved de alligevel godt, hvem det er. De kan godt gennemskue, hvem der er venner, og hvem der fjender. De ved godt, hvilke konflikter de er ude i."

Det billede kan Dan Poulsen genkende fra arto.dk:

"Som oftest kender de hinanden. Det er sjældent, vi ser ballademagere, der er herinde bare for at genere andre – og de, der er, ryger ud rimelig hurtigt efter. Vi er meget konkrete, når det gælder mobning, tilsvining og chikane. Med mindre det er en meget slem forseelse, får brugeren først en advarsel, hvor vedkommende får at vide, at det ikke er tilladt at genere andre. Sker det igen, vil profilen blive spærret. Ved racisme eller 'massemobning' bliver profilen spærret uden varsel," siger Dan Poulsen.

Dan Poulsen gør også opmærksom på, at brugerne på arto.dk er forpligtet til at overholde de officielle regler, som blandt andet forbyder mobning, trusler, pornografiske billeder og racistiske udtalelser. Skulle en mobber alligevel formaste sig til at genere andre på chatten og gøre det uden at blive opdaget af en vagthund som Dan Poulsen, er det dog langt fra sikkert, at vedkommende vil have held med sit foretagende. Som oftest vil de blive isoleret, siger Birgitte Holm Sørensen:

"Der er i mange sammenhænge stor selvjustits med, hvad man kan tillade sig, også på chatkanalerne. Jeg har interviewet nogle piger, som har oplevet, at der kommer slibrige fyre – det kalder de dem – ind på chatten. Når det sker, lukker pigerne af. De skriver direkte 'Der kommer en slibrig fyr', og så går de ud af rummet og lukker op et andet sted. Det gider de ikke være med til, og det ligger i børnenes kultur, at de adværer hinanden om, hvad de kan blive udsat for."

Den samme selvjustits gør sig også gældende andre steder end på chatten. Birgitte Holm Sørensen fortæller om et netværk af piger, som alle lavede hjemmesider om heste. Der var konkurrence om at lave den flotteste side, og en pige høstede anerkendelse for en særligt vellykket side. Indtil de andre opdagede, at hun havde snydt.

"De andre finder ud af, at hun rent faktisk har hugget ting fra deres hjemmesider, blandt andet billeder, og sat dem ind på sin egen hjemmeside. Resultatet er, at hun bliver udelukket fra netværket, fordi hun har overtrådt reglerne. Det handler om at have nogle flotte hjemmesider om heste, men man hugger ikke fra andre. Det er at overtræde 'netiketten'," siger hun.

VOKSNE UDEN ANELSE

Det lyder næsten for godt til at være sandt. Børn og unge opfører sig fornuftigt på nettet, overholder i det store hele netiketten og har ansvarsfulde kammerater til at vogte over eventuelle ballademagere. Tallene synes endda at bekræfte det positive billede. Ifølge en undersøgelse fra Red Barnet føler 76 procent af børnene sig ofte eller hele tiden trygge, når de chatter, og 34 procent siger, at de er mere åbne end til daglig. Men tilbage står stadig en gruppe, som ikke har de samme gode oplevelser.

"Mange af børnene er meget kompetente, fordi de bruger nettet så meget. Men selv om de er kompetente, står det altid tilbage som et problem, hvis kammeraterne begynder at angribe hinanden. Der rækker det ikke langt at være kompetent, hvis man virkelig føler sig ramt," siger Birgitte Holm Sørensen og gør opmærksom på, at mobningen kan antage meget ubehagelige former online:

> "I den fysiske konflikt forsvinder ordene i luften. De er sagt og gør ondt, men de forsvinder. Det kan i nogle sammenhænge virke meget værre, at man kan læse meget nedsættende ting om en selv på en hjemmeside."

"Jeg har hørt om en pigegruppe, som lavede en hade-hjemmeside om en anden pige, de var i konflikt med. Det kan være slemt at se sig selv fremstillet på en hjemmeside, som er offentlig. I den fysiske konflikt forsvinder ordene i luften. De er sagt og gør ondt, men de forsvinder. Det kan i nogle sammenhænge virke meget værre, at man kan læse meget nedsættende ting om en selv på en hjemmeside," siger hun.

Forældre, lærere, pædagoger og andre, som har med børn og unge at gøre, skal derfor være opmærksomme på problemet. Men som oftest er de ikke på omgangshøjde med børnene.

"Jeg tror, at mange lærere og forældre ikke er klar over, at noget af mobningen flytter over på nettet. Lærerne og pædagogerne ved ikke, hvad børnene har gang i på nettet. De ser dem kun i fysisk form. Den digitale kultur er i meget højere grad taget i brug af børnene end de voksne. De er mange flere forskellige steder end de voksne – de har været frontløbere."

Dan Poulsen kunne næppe være mere enig:

"Problemet er, at forældrene ikke ved, hvad deres børn laver. Hvis du har en datter, som skal i byen, så spørger du: 'Hvor skal I hen, hvem skal I se, og hvad skal I lave?' Det er naturligt for forældre at gøre. Problemet er, at computeren står i hjemmet, og så tænker forældrene, at der ikke kan ske noget, for børnene sidder lige inde ved siden af. Men det er jo hele verden, de har kontakt med mere eller mindre."

Løsningen er ifølge Birgitte Holm Sørensen, at man behandler mobning på nettet på samme måde som mobning i det fysiske rum, som ofte bliver taget op i klassen og har en fremtrædende plads i debatten. Rådet fra Dan Poulsen er en opfordring til forældrene:

"Spørg dem, hvad Arto er, og bed dem om at vise nogle af funktionerne. På den måde får man bygget et tillidsforhold op: 'Mor og far vil gerne vide, hvad jeg laver, men de snager ikke.' Så tror jeg, at børnene også vil være mere tilbøjelige til at komme til deres forældre, hvis der opstår problemer." *

Anders Lindskov, anli@dpu.dk

BIRGITTE HOLM SØRENSEN

Professor og leder af forskningsprogrammet Medier og IT i læringsperspektiv ved Danmarks Pædagogiske Universitet. Hendes forskningsfelt er børn og unges brug af medier set i et læringsperspektiv, og hun er bogaktuel med antologien "Medier og it – læringspotentialer" udgivet på Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.

PERSONLIG HJEMMESIDE

WWW.DPU/OM/BIRGITTE

CHIKANE PÅ NETTET ER VÆRST

Hvad er værst? At blive kaldt 'luder' ansigt til ansigt eller i en e-mail? En amerikansk undersøgelse viser, at vi faktisk vurderer sex-chikane online som værre end samme type chikane foretaget i det fysiske rum.

Undersøgelsen blev gennemført ved at lade 270 studerende vurdere forskellige typer af sex-chikane, hvis de fandt sted i et online miljø og de tilsvarende typer, hvis de fandt sted i et klasselokale. Chikanen kunne bestå i eksplicite billeder, øgenavne, tilbud om samvær eller sex, kommentarer om påklædning eller nedsættende kommentarer om kvinder.

Resultatet af undersøgelsen viser, at nedsættende kommentarer om kvinder, øgenavne og kommentarer om påklædning virker mere generende, når de foregår online. Kun tilbud om samvær vurderes som mest generende, når de foregår i det fysiske rum. En forklaring, mener forskerne bag undersøgelsen, kan være, at online chikane er på skrift, hvilket antyder en mere velovervejet og seriøs hensigt fra den chikanerende persons side.

Kilde: Jodi K. Biber et al.: 'Sexual Harassment in Online Communications', *Cyberpsychology and behaviour* 2002 bd. 5 nr. 1 s. 33 – 42.

SÅDAN MOBBER SKOLEELEVER

Over hver tredje danske skoleelev bliver mobbet. Mobningen foregår typisk i skolegården eller i klasseværelset – og sjældnere via sms, som nogle medier har antydnet.

54,8% Bliver kaldt øgenavne

45,7% Mobbes med deres udseende

43,5% Bliver holdt udenfor

29,8% Generes fysisk

12,5% Mobbes via sms'er

Kilde: 'Mobning 2004: En undersøgelse i 7. klasse', udgivet af Børnerådet, marts 2004.

**Danmarks Pædagogiske
Universitets Forlag**
Danish University of Education Press

DANNELSE MELLEM SUBJEKTET OG DET ALMENE

– En antologi

Jonas Lieberkind og Bosse Bergstedt (red.)

248 sider • Pris: 275,-

ISBN 87 7684 013 1

Dannelse er blevet problematisk. I dag er individet ikke nødvendigvis subjekt for en almenfortælling. Alle skaber hver deres lille historie. Tabet af de store fortællinger har skabt et radikalt behov for at diskutere dannelse.

Hvordan blive et helt og alsidigt menneske? Hvorledes kan vi diskutere dannelse? Og hvordan lader vor tids dannelse sig konkretisere? Det vil antologien give et bud på.

MEDIER OG IT – LÆRINGSPOTENTIALER

*Mie Buhl, Birgitte Holm
Sørensen og Bente Meyer
(red.)*

210 sider • Pris: 230,-
ISBN 87 7684 033 6

SKOLENS FREMTID – EN SØDE DRØM ELLER ET SANDT MARERIDT

Globalisering og andre
udfordringer til den strategisk
tænkende leder

Jørn Skovsgaard

142 sider • Pris: 185,-
ISBN 87 7684 036 0

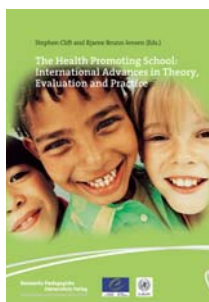

MATERIALITET OG DANNELSE

En studiebog

*Minna Kragelund og
Lene Otto (red.)*

198 sider • Pris: 275,-
ISBN 87 7684 022 0

THE HEALTH PROMOTING SCHOOL: INTERNATIONAL ADVANCES IN THEORY, EVALUATION AND PRACTICE

Stephen Clift and Bjarne Bruun Jensen (Eds.)

510 sider • Pris: 325,-
ISBN 87 7684 012 3

EVIDENS I UDDANNELSE?

*Lejf Moos, John Krejsler,
Katrin Hjort, Per Fibæk
Laursen og Karen
Bønløkke Braad*

80 sider • Pris: 195,-
ISBN 87 7684 026 3

FORSTÅELSENS RASEN

– Troværdig forskningsformidling i det ligeværdige samfund

Claus Holm

ISBN 87 7684 038 7

Lærer af lyst

Mange lærerstuderendes uddannelse er styret af lyst og interesse – på bekostning af centrale lærerkompetencer. Det kan føre til, at de studerende bliver usikre på lærerrollen, siger Bodil Nielsen, som har skrevet ph.d.-afhandling om lærerstuderendes valg.

I din afhandling tegner du et billede af, at mange lærerstuderende er usikre på, om de rent faktisk vil være lærere, når de begynder på seminariet. Hvorfor vælger de så uddannelsen?

"Mange af de studerende vælger den på grund af bredden i uddannelsen. Nogle nævner den faglige bredde i uddannelsens fag eller bredden i jobmuligheder, mens andre ser læreruddannelsen som en bred basisuddannelse, som kan give dem tid til og mulighed for at orientere sig inden for forskellige fag, inden de tager stilling til, om de vil vælge at tage en anden uddannelse."

"Nogle studerende giver også udtryk for, at de i høj grad vælger og prioriterer deres indsats inden for uddannelsen efter umiddelbar lyst og interesse og i mindre grad med sigte på lærerprofessionen."

Hvad betyder det for de studerendes uddannelsesforløb?

"Det kan betyde, at der er nogle fagområder, de studerende ikke gør så meget ud af. Det er problematisk, hvis de et pænt stykke inde i deres læreruddannelse føler, at de mangler noget. Eller hvis de som færdige lærere ude i skolerne ikke kommer til at bruge det, de i de første år har arbejdet med af lyst. Det er selvfølgelig væsentligt, at de fastholder deres lyst, men det er også vigtigt, at man på seminariet uddanner sig med henblik på brug i en professionel situation. Uanset om man har valgt læreruddannelsen, fordi man har en forestilling om at være lærer eller ej."

Hvilke konsekvenser får det, når de skal undervise i skolen?

"Mange efterspørger nogle forslag til, hvordan de kan agere, så de opnår ro og accept i klassen. Dermed kan de komme til at rette en stor del af deres opmærksomhed på, hvordan de selv klarer situationen og mindre på elevernes læring. Og nogle af dem bliver usikre på selve lærerrollen. Derfor er det vanvittigt vigtigt, at den behandles i endnu højere grad i uddannelsen både i praktikforløbene og i linjefagene og de øvrige fag."

Hvilke konkrete tiltag skal der til for at få behandlet lærerrollen i uddannelsen?

"Læreruddannelsen skal rumme en eksplicit drøftelse af, hvad det vil sige at være lærer. De studerende skal som noget obligatorisk arbejde med grundige analyser af konkrete, komplekse praksissituationer, både i undervisningen og i praktikforløbene. Det vil også hjælpe at indføre flere obligatoriske afleveringer, som får konsekvenser, hvis ikke man afleverer, og som kræver, at de studerende får en respons. De opgaver skal netop indeholde analyser af komplekse situationer. Et hold studerende kan for eksempel følge en bestemt skoleklasses

undervisning i et område, de selv arbejder med i deres linjefag, eller i de pædagogiske fag følge en classes skole-hjem-samarbejde og analysere eksempler på forældrebreve."

"Desuden er det væsentligt, at seminarielærerne bestræber sig på at gøre uddannelsen endnu mere professionsrettet ved at forklare de studerende, hvad lærerprofessionen er, og hvor vigtige de centrale lærerkompetencer er. Der er stofområder, som det er nødvendigt at bringe de studerende ind på, så de ikke ender med at stå med håret ned ad nakken, når de kommer ud og bliver lærere."

"Der er stofområder, som det er nødvendigt at bringe de studerende ind på, så de ikke ender med at stå med håret ned ad nakken, når de kommer ud og bliver lærere."

Er der ikke fare for, at færre vil søge ind på seminarierne, hvis de studerende i mindre grad kan vælge efter lyst og interesser?

"Nej, det ser jeg ikke en fare for. For det første vil den bredde i fagudbuddet, som mange søger uddannelsen på, ikke blive ændret. For det andet tror jeg egentlig, at man vil kunne holde bedre på dem, man har, hvis de fra begyndelsen ved, hvad det drejer sig om. Jeg tror faktisk, at en styrkelse af lærerkompetencerne i uddannelsen vil kunne fange nogle flere ind. Læreruddannelsen skal tage udgangspunkt i de studerendes lyst og så bringe dem videre." *

Af Jakob Haahr-Pedersen, asterisk@dpu.dk

BODIL NIELSEN

Lektor, ph.d., cand.mag. Forsvarede for nylig ph.d.-afhandlingen 'Lærerstuderendes valg af læreruddannelsen og valg og prioriteringer inden for uddannelsen' på DPU. Har i en årrække arbejdet med læreruddannelse, bl.a. med uddannelsesforskning på CVU København & Nordsjælland. Forfatter til bogen 'Læreruddannelse i praksis' (2003).

Den verdensfjerne og gale professor, der mumler ind i tavlen med et tomt blik, er en uddøende race. En pædagogisk bølge er skyllet ind over den vestlige verdens universiteter med nye krav til undervisere om at dokumentere deres undervisningskompetence.

DEN PÆDAGOGISKE REVOLUTION

Det er faktisk lidt en pædagogisk revolution, der er skyllet ind over universiteterne i den vestlige verden siden midten af 1990'erne. Indtil for nylig var undervisning af de studerende overladt til de ansattes egne forestillinger om god undervisning og evne til at føre den ud i livet. Forsøg på at sætte begreber på den gode universitetsundervisning og diskutere den blev mødt med skepsis, som for eksempel adjunkt ved DPU Rie Troelsen fandt ud af, da hun i 1998 gav sig i kast med sin ph.d.-afhandling om kemiundervisningen på de danske universiteter. En almindelig reaktion fra forskere var: "Didaktik, er det ikke noget, man kan læse om i en bog," fortæller Rie Troelsen.

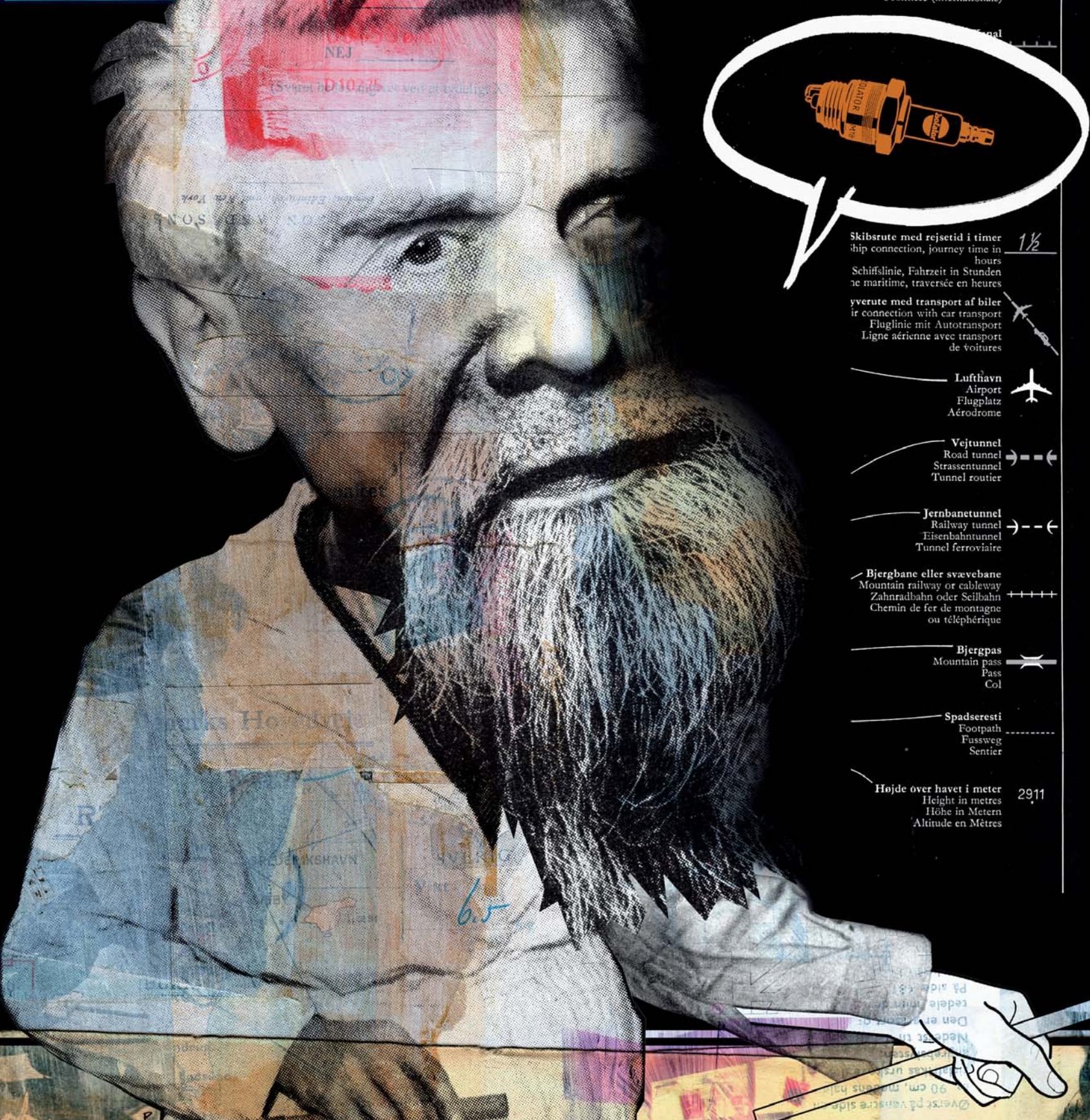
I dag er den situation godt i gang med at blive vendt på hovedet. På ganske kort tid er forskernes undervisningskompetence blevet et fokusområde for universiteterne. Det begyndte i starten af det forgange årti på de amerikanske universiteter med oprettelsen af pædagogiske centre, der står for forskning i og udvikling af universitetspædagogik. For cirka ti år siden begyndte de danske universiteter at følge op med egne pædagogiske enheder og udviklingsarbejde. I dag findes der op imod et halvt hundrede internationale tidsskrifter, der beskæftiger sig med universitetspædagogik, og mange af disse fandtes ikke for 10 eller 20 år siden.

Rie Troelsen var selv med på den indledende bølge, da hun i 1998 var del af det første kuld af danske ph.d.-studerende ved Dansk Center for Naturvidenskabsdidaktik, der forskede i universiteternes pædagogik på det naturvidenskabelige område. I dette forår er der opræk til, at de danske universiteter tager et stort nyt skridt. For det første udkommer det første nummer af et nyt tidsskrift specifikt helliget pædagogik på videregående uddannelser. For det andet offentliggør Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling en rapport om universitetspædagogik. Rapporten er skrevet af en arbejdsgruppe med professor på Institut for Pædagogisk Sociologi ved DPU Jens Rasmussen i spidsen. Se faktaboks.

PORTFOLIER PÅ DAGSORDENEN

Revolutioner har som bekendt en tendens til at æde sine egne børn. Så galt er det heldigvis ikke gået for den universitetspædagogiske revolution, men den har lagt nye byrder på forelæserne. Og sammen med de andre store forandringer, universiteterne gennemgår i disse år, er den med til at højne kravene om professionalisme, dokumentation og evaluering. Et af de nye krav er, at undervisere skal udarbejde en undervisningsportfolio. Det har Aarhus Universitet stillet som krav ved alle nyansættelser siden 1. april 2005. Via portfolien skal akademiske medarbejdere være i stand til at dokumentere undervisningskompetence, og det handler ikke kun om at have undervisningserfaring på sit CV. Det fortæller Torben K. Jensen, der er koordinator for det universitetspædagogiske arbejde på Aarhus Universitet. "Portfolien skal også indeholde eksempler på, hvad og hvordan man har grebet undervisningsopgaven an. Folk skal begrunde, hvorfor de har gjort, som de har gjort, og der skal være information om effekten af deres initiativer. Man forventer, at personen træder i karakter som underviser."

Torben K. Jensens eget arbejdsliv vidner om, hvor hastigt universitetspædagogikken er kommet på dagsordenen på de danske universiteter. Et vigtigt årstal var 1993, hvor det blev pålagt universiteterne at sikre, at alle nyansatte adjunkter gennemgik et pædagogisk uddannelsesforløb, det såkaldte adjunktpædagogikum. Torben K. Jensen deltog på det første hold af adjunkter på Aarhus Universitets adjunktpædagogiske forløb, som han husker dengang ikke helt havde fundet sin form, og som han efterfølgende havde en del kritiske bemærkninger til. I år 2000 fik han en af fire kvarte stillinger, som universitetet bevilgede til at styrke adjunktuddannelsen. De er i dag konverteret til fire fulltidslektorer i universitetspædagogik på Aarhus Universitet med det formål at styrke den pædagogiske efteruddannelse af undervisere på alle karrieretrin. →

RUNG · LÉGENDE

Grotte
Cave
Grotte
Grotte

Naturattraktion
Natural sight
Naturschenswürdigkeit
Panorama, curiosité naturelle

Landegrænser
International boundary
Staatsgrenze
Frontière (internationale)

Skibsrute med rejsetid i timer
Ship connection, journey time in hours
Schiffslinie, Fahrzeit in Stunden
Ligne maritime, traversée en heures
Flyverute med transport af biler
in connection with car transport
Fluglinie mit Autotransport
Ligne aérienne avec transport de voitures

Lufthavn
Airport
Flugplatz
Aérodrome

Vejtunnel
Road tunnel
Strassentunnel
Tunnel routier

Jernbanetunnel
Railway tunnel
Eisenbahntunnel
Tunnel ferroviaire

Bjergbane eller svævebane
Mountain railway or cableway
Zahnradbahn oder Seilbahn
Chemin de fer de montagne ou téléphérique

Bjergpas
Mountain pass
Pass
Col

Spadseresti
Footpath
Fussweg
Sentier

Højde over havet i meter
Height in metres
Höhe in Metern
Altitude en Mètres

'MAN BLIVER EN SMULE NØRDET'

De pædagogiske initiativer har deres berettigelse, og de virker. Liza Rosenbaum Nielsen er adjunkt ved Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole, og hun har haft glæde af den pædagogiske efteruddannelse. Hun gennemgik fra sommeren 2004 til 2005 adjunktpædagogikum, som Danmarks Pædagogiske Universitet arrangerer for Landbohøjskolen. Hendes vigtigste lektie har været, at det er muligt at eksperimentere med forskellige undervisningsformer i stedet for blot at følge en fastlagt skabelon. "Jeg er blevet meget mere opmærksom på, hvad andre forelæsere gør, og hvad der virker for dem. Jeg sidder tit og laver småanalyser, når jeg er til forelæsninger. Man bliver en smule nørdet," fortæller hun. Hun har også selv kastet sig ud i pædagogiske eksperimenter. For eksempel ved at vende forelæsningsformen på hovedet ved at uddele overheads inden forelæsningsen og herefter dedikere tiden i auditoriet til at stille spørgsmål til de studerende.

"Tilliden til, at universiteterne leverer en vare af den højest tænkelige kvalitet, er brudt. Derfor skyller der en bølge af regulering ned over universiteterne, og de får ikke længere lov til at passe sig selv."

TORBEN K. JENSEN, LEKTOR I UNIVERSITETSPÆDAGOGIK, AARHUS UNIVERSITET

"Jeg stillede spørgsmål til dem som for eksempel 'Hvordan ser en salmonellabakterie ud?' Så gik der 15 sekunder, hvor folk lignede spørgsmåltegn, men de kendte egentlig godt svaret." De studerende kom hurtigt på banen med bud på svar, andre fulgte trop ved at supplere de første, og ved fælles hjælp fik de stykket en beskrivelse sammen. Eksperimentet var en succes. For eksempel lykkedes det i den forelæsningsstund næsten at eliminere den udbredte tendens blandt dagens studerende til at sidde og sove gennem forelæsningsen.

"Flere sagde bagefter, at det var en af de bedste forelæsninger i lang tid. Det betød også, at jeg blev mere end bare en tilfældig underviser. Jeg blev en, de kunne snakke med i stedet for bare at lytte til. Man skal dog være ret godt inde i stoffet. Jeg havde en struktur i hovedet, selv om det var de studerende, der sagde de fleste ting," fortæller Liza Rosenbaum Nielsen.

AHA-OPLEVELSER

Gennem det adjunktpædagogiske forløb lærer de nye adjunkter at reflektere over undervisningens mål og metoder. De får også redskaber til at forbedre deres egen undervisning og forfølge udviklingsmål, som de selv definerer. Det fortæller Søren Kruse, der er lektor på Danmarks Pædagogiske Universitet og projektansvarlig for adjunktpædagogikum på Landbohøjskolen. Igennem forløbet bliver adjunkterne superviseret og får feedback fra underviserne på

DPU. Udgangspunktet kan både være adjunkternes vanskeligheder og deres visioner. Typiske vanskeligheder kan være, at man taler for hurtigt til forelæsninger, at man har svært ved at strukturere stoffet, eller at man har problemer med at begrænse stofmængden. Visionen kan for eksempel være at få engageret de studerende mere i undervisningen og i en dialog. Supervisionen omfatter også vejledninger, hvor problemet for eksempel kan være, at man som vejleder har tendens til at overtage de studerendes projekt.

"Vi gør meget ud af at holde os til ganske få begreber som kompetencer, læring og didaktik og hele tiden at eksemplificere, så det bliver genkendeligt. Det er en aha-oplevelse for mange, at de pædagogiske begreber pludselig giver mening i forhold til deres egen undervisning. Hvis supervisionen går godt, ender man ofte med en overordnet diskussion af, hvad man egentlig vil have, at de studerende skal lære," fortæller Søren Kruse.

Dermed spiller de pædagogiske overvejelser også sammen med det aktuelle pres på universiteterne om at deklarere uddannelser, så aftagerne i det omgivende samfund kan se, hvilke kompetencer universitetets kandidater kommer ud med. Det aspekt ved universitetspædagogikken ligger Rie Troelsen meget på sinde, og det kræver, at man gør op med nedarvede traditioner for eksempel inden for de naturvidenskabelige fag. I sin egen ph.d.-afhandling så Rie Troelsen på undervisningen i kemi på universiteterne. Her spiller laboratorieundervisningen en vigtig rolle, og den har traditionelt været præget af en håndværksmæssig tilgang, der sigter mod at lære de studerende de manuelle færdigheder, der skal bruges i laboratoriet. "Man underviser, som man selv er blevet undervist, og der er ikke så meget snak," fortæller Rie Troelsen. Derfor var der også en del skepsis, da Rie Troelsen bad underviserne om at reflektere over deres egen undervisningstradition og forsøge at sætte ord på, hvilke kompetencer universitetet ønsker at udstyre de studerende med. "Der var skepsis, og de mente, det var lidt for meget humanisme og varm luft," husker Rie Troelsen.

PRES SKABER DEKLARATIONER

Pædagogisk professionalisering, kompetencemål og kandidaternes værdi for aftagerne uden for universitetet er imidlertid en vigtig baggrund for at forstå universitetspædagogikkens kraftige fremmarch. Med globaliseringen øges presset på universiteterne for at levere højt kvalificerede kandidater. Man kan måske sige, at universitetsuddannelse i samfundets øjne er blevet for vigtig til at overlade til universiteterne suverænt at råde over. Torben K. Jensen formulerer det således: "Tilliden til, at universiteterne leverer en vare af den højest tænkelige kvalitet, er brudt. Derfor skyller der en bølge af regulering ned over universiteterne, og de får ikke længere lov til at passe sig selv." I den situation kan kompetencedeclarationer ses som en forsvarsstrategi fra universiteternes side, der skal redde mangfoldigheden i tilgange blandt Europas universiteter fra at blive harmoniseret. I disse år er den såkaldte Bologna-proces nemlig godt i gang med at skabe et sammenhængende marked for videregående uddannelse inden for EU, der skal sikre den frie bevægelighed for studerende, lærere og færdiguddannede. Det sker blandt andet ved at harmonisere opgørelse af arbejdsbelastning ved forskellige fag i det såkaldte ECTS-system og ved, at de europæiske lande gensidigt anerkender hinandens universitetsuddannelser. "Man vil redde mangfoldigheden

via en varedeklaration. Man vil vise, at man kan opnå kompetencer ad forskellige veje,” siger Torben K. Jensen.

Presset for en bedre universitetspædagogik kommer imidlertid også inde fra universitet selv. Torben K. Jensen peger på, at der – ud over de pædagogiske konsulenter ved de nye udviklingsenheder – altid har været undervisere, der har engageret sig i pædagogikken og har forsøgt sig med nye metoder. Endnu et pres kommer imidlertid fra de studerende og deres forventninger til studiet. Det fortæller Lars Ulriksen, der er lektor på Danmarks Pædagogiske Universitet og forsker i mødet mellem de studerende og universiteternes undervisningsformer og fagtraditioner. Hans forskning har blandt andet været brugt ved fysikstudiet på Københavns Universitet, hvor man har forsøgt at inddrage resultater om de studerendes oplevelse af studiet i arbejdet med at udvikle uddannelsen. “Et problem er, hvis de studerende tror, studiet handler om for eksempel fysik, men når de starter, bliver de mødt af en masse redskabsfag, så de i virkeligheden skal vente længe for at arbejde med det, de har søgt ind for. Eller studerende på filosofi, der tror, de skal diskutere filosofisk, men i stedet bliver bedt om at læse en masse tekster og ikke selv filosofere særlig meget. Man kunne måske organisere det sådan, at de studerende oplever sig selv for eksempel som fysikere på et tidligere tidspunkt.”

DET NÆSTE NIVEAU

Spørger man i det universitetspædagogiske miljø, opdager man dog også, at den buldrende udvikling står over for et par udfordringer. Den ene er, at der mangler dedikerede forskningsressourcer i Danmark. Ganske vist er der ved at blive opbygget en stor vidensbase ikke mindst på internationalt plan, men der mangler en systematisk efterprøvning af de modeller og teorier, der cirkulerer. Søren Kruse fortæller, at også den internationale scene er meget præget af undersøgelser i mindre målestok og beretninger om forskellige udviklingsarbejder. Der mangler dog systematiske undersøgelser,

der kan sætte universitetspædagogikken i et større perspektiv. “Man må prøve at skaffe viden om, hvordan forskellige metoder virker, og hvad der sker over længere tid. Det handler om, hvor mange studerende der kommer igennem uddannelsen hvor hurtigt, men også om at se på, hvilke kompetencer de studerende rent faktisk opnår,” siger Søren Kruse. En anden aktuel udfordring er at få professionaliseringen af universitetspædagogikken udbredt yderligere, og også her efterlyser man ressourcer til feltet. Torben K. Jensen fortæller, at man i dag på Aarhus Universitet har ni medarbejdere ansat på fire små udviklingsenheder rundt omkring på universitetet. Det skal ses i forhold til, at universitetet har i alt 2.500 undervisere ansat. På landsplan vurderer han, at cirka 20 personer har mulighed for at forske inden for universitetspædagogik.

“De mente, det var lidt for meget humanisme og varm luft.”

RIE TROELSEN, ADJUNKT PÅ DPU, OM UNIVERSITETSPÆDAGOGIKKENS SPÆDE ÅR

Endelig er der spørgsmålet om, hvilke langsigtede effekter det kraftige fokus på universitetspædagogik kan få på den forskningsbaserede undervisning på universiteterne. Universitetsundervisning fungerer under særlige omstændigheder, fordi den skal være forskningsbaseret. Det betyder, at underviserne er forskere, der ikke primært rekrutteres for deres undervisningsmæssige færdigheder. Det rejser spørgsmålet om, om man i fremtiden vil se en større arbejdsdeling, hvor undervisningsopgaven overlades til specialiserede undervisere. “Det er noget, jeg tror, man kommer til at slås lidt om i fremtiden,” siger Torben K. Jensen og peger på, at universiteterne allerede benytter andre end forskningspersonalet til at undervise, for eksempel eksterne lektorer og instruktører. Det er dog meget vigtigt for universiteterne at holde fast i forbindelsen mellem forskning og undervisning, selv om andre typer undervisere kommer til. “Det er helt afgørende, at det som hovedregel er forskere, der underviser, og at der er et væsentligt islæt af forskningslignende undervisning i alle universitetsuddannelser,” siger Torben K. Jensen. Udfordringen er så at få kravet om forskningsbasering og kravet om god pædagogik til at mødes. Succes på den ene banehalvdel er ikke tilstrækkeligt i fremtiden. Heller ikke for den gale professor. *

Af Torben Clausen, toc@dpu.dk

UNDERSVNINGSKVALITET PÅ UNIVERSITETERNE

I juni 2005 nedsatte Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling en arbejdsgruppe til at se på undervisningskvalitet på universiteterne. Det var blandt andet et resultat af OECD's evalueringer af de danske universiteter og af dansk uddannelsesforskning, hvori organisationen anbefalede at sætte fokus på undervisningskvaliteten.

Arbejdsgruppen aflægger rapport i dette forår. Rapporten vil indeholde både eksempler på god pædagogisk praksis og anbefalinger til at styrke incitamenterne for at give god undervisning på universiteterne. Blandt de spørgsmål, rapporten skal tage op, er erfaringer med evaluering af undervisningen, kompetenceudvikling af undervisere, internationaliseringens betydning, og hvordan man sikrer bedre anvendelse af uddannelsesforskningens resultater.

Professor i Pædagogisk Sociologi på Danmarks Pædagogiske Universitet Jens Rasmussen er formand for gruppen, der tæller i alt 15 medlemmer fra universiteter, studenterorganisationer, virksomheder og en fagforening.

MEDICIN, ØKOLOGI, VELFÆRD OG UDDANNELSESFORSKNING ER ALLE UDGIFTSKRÆVENDE POLITIKOMRÅDER, SOM SKRIGER PÅ EVIDENS – DEN SIKRE VIDEN OM, HVAD DER VIRKER. MEN HVORDAN FØRES EVIDENSER OVER I POLITIK? PROFESSOR HANS SIGGAARD JENSEN OG GÆSTEPROFESSOR FREDERIK STJERNFELT FRA DPU RAPPORTERER OM ET AF TIDENS CATCHWORDS FRA DEN NYLIGT AFHOLDTE KONFERENCE 'IT'S EVIDENT!'.

ER DEN SIKRE VIDEN SIKKER?

Det er evident, at 'evidensbaseret' er blevet et catchword i mange nyere diskussioner. Men hvad går det egentlig ud på? At forskning skal være evidensbaseret er i sig selv ingen nyhed, men går tilbage til det videnskabelige gennembrud, og i visse former meget længere. Det nye er, at politik inden for forskellige områder i stadig større grad formodes at kunne føres på basis af evidensbaseret indsigt i de områder, politikken behandler.

Et af de områder, hvor dette allerførst blev tydeligt, er medicinen: Det er et af de felter, hvor der bruges allerflest forskningsmidler, og hvor der ofte foreligger mangfoldige forskellige resultater inden for én og samme sygdom og tæt beslægtede behandlinger. Hvordan udtrækker man af dette kaos af informationer den evidens, som man kan bygge en behandling på? Til den ende er de såkaldte Cochrane Centres opstået, der på et trindhøjere niveau sammenligner og jævnfører forskellige forskningsresultater med henblik på kritisk at vurdere, hvilken evidens der samlet står frem.

Andre områder, hvor evidensbaseret og denne slags 'clearinghouses' er på vej frem, er udgiftskrævende og vanskeligt overskuelige politikområder som økologi, velfærd og naturligvis uddannelsesforskning. Ser man for eksempel på en ny granskning af staten som Francis Fukuyamas State Building, så nødvendiggøres en sådan evidensbaseret af politikken inden for sådanne områder af, at hører til det, han kalder "lidet specifikke" med hensyn til sammenhængen mellem deres input og output. Det vil sige, at det er områder, hvor en ændret politik ikke giver sig udslag i direkte, umiddelbart målelige konsekvenser, sådan

som det for eksempel er tilfældet inden for megen udenrigspolitik eller finanspolitik. Netop sådanne lidet specifikke områder skriger på evidens.

Men hvad er egentlig evidens? Det var kernespørgsmålet på konferencen 'It's evident!' arrangeret af DPU's Learning Lab Denmark i samarbejde med Center for Semiotik på Aarhus Universitet 19.-20. januar. For når mere og mere politik skal være evidensbaseret, må der samles et clearinghouse, hvor det diskuteres, om det nu reelt også er evidenser, man handler efter. PISA-undersøgelserne, som professor Niels Egelund fra DPU fremlagde på konferencen, udgør et godt eksempel: Undersøgelsesernes umiddelbare resultater udgør et relativt uproblematisk eksempel på empirisk evidens i sin sammenligning mellem skoleelevers præstationer i en række lande. Men hvilken policy skal man beslutte på baggrund af disse undersøgelser? Dette spring er langt mindre evident, og det er ikke umiddelbart indlysende, hvad det eksempelvis er ved Finlands notoriske førstepladser, der kan og bør efterlignes i andre landes uddannelsessystemer. Man kan gætte på de finske læreres højere uddannelsesniveau og deres generelt højere status i samfundet, men det er gæt, der ikke besidder samme evidens som testresultaterne.

For både at fastholde det principielle perspektiv og bindingen til saglige områder var konferencen udspændt mellem 'ren' filosofisk begrebsbestemmelse på den ene side og bidrag fra praktiserende forskere fra forskellige fagområder på den anden: uddannelsesforskning, neurovidenskab, lingvistik, jura, biologi.

Skal man sammenfatte konferencens tendenser, så var én samlende ide i en vis forstand evidensens uantastelighed – evidens her i den helt basale betydning af det åbenlyse i sansning og perception, både i hverdag og videnskab. Mange års skeptisk erkendelsesteori, hvor man kunne antage, at hjernen bare ligger i et kar med næringsvæske, og alle dens ideer om omverden er illusioner, virkede på konferencen lige så fjerne som det berømte antal engle på en nålespids – som noget fra for meget længe siden. Der var således en tendens til enighed om at skille evidens fra ufejlbarlighed – evidens som et helt uomgængeligt grundlag for erkendelsen, uden at den af den grund i alle tilfælde er ufejlbarlig. Så at sige svarende til, at vi kender visuelle og andre illusioner, men at vi lige så vel, pragmatisk, ved, at sådanne illusioner udgør en lille og reduktibel procentdel af vore samlede sanseindtryk.

Tendensen kom til udtryk i det nyskabende foredrag ved Leonard Talmy, en af den kognitive lingvistik grundlæggere. Et stort spørgsmål i filosofi og psykologi i det 20. århundrede har været værdien af introspektion – af at tænkeren og forskeren kigger ind i sit eget hoved og baserer dele af sin teori på erkendelsen og psyken af sin iagttagelse af sig selv. Mange – har været stærkt skeptiske over for introspektionen som evidenskilde. Andre har hævdet dens uomgængelighed. Det originale ved Talmys indlæg var den graduering af lingvistisk evidens, han fremlagde som hypotese. Når sprogforskeren introspektivt studerer sin egen sprogbrug, så opdager han, at vidt forskellige aspekter af sproget har helt forskellig introspektiv tilgængelighed. For eksempel har lexikalsk semantik – almindelige ords betydningsindhold – hvad navneord angår en meget høj grad af introspektiv tilgængelighed, argumenterede Talmy: De fleste sprogbrugere kan faktisk på opfordring lynhurtigt forklare, hvad almindelige navneord betyder, levere eksempler, sætte ordet i forhold til beslægtede eller i en eller anden forstand modsatte ord. I den modsatte ende af spektret lokaliserede Talmy grammatiske og syntaktiske strukturer, som den almindelige sprogbruger som regel ingen anelse har om, selvom han betjener sig af dem hver dag, og som selv den professionelle lingvist har vanskeligt ved direkte at iagttage hos sig selv.

Det er klart, at hver af disse ender af spektret kan bruges som argumenter af henholdsvis tilhængerne og modstanderne af introspektion – men konsekvensen af Talmys argument var, at denne triste sort-hvid-kamp for eller mod introspektion bør afløses af et nøjere studium af, hvilke aspekter af sprog vi har mere eller mindre direkte adgang til og hvorfor. For så vidt var bundlinjen en tilslutning til introspektion som kilde til lingvistisk viden – men ikke som eneste, ubetingede kilde, snarere som en nødvendig forudsætning, der bør understøttes og korrigeres af andre evidenskilder.

BEDRE BRUG AF EVIDENS

DPU inviterer til konference om evidens i uddannelsesforskning den 1. marts. Det sker i samarbejde med Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet. Læs mere på www.dpu.dk/kalender

En anden fælles tendens ved konferencen kan siges at være den kortlæggende, taxonomiske, beskrivende. Frem for sofistisk at skændes om evidensens mulighed eller umulighed udfoldede konferencen sig på en udtalt enighed om evidensens uomgængelighed – og på en interesse i at kortlægge dens typer, fra hverdagsperceptionen og -introspektionen til slutningers og konklusioners evidens og videre til evidensens rolle i udfoldede videnskabelige teorier. Lidt for smart kan man måske sige, at evidensens evidens synes at stå frem som et uproblematisk grundlag, hvorpå det interessante er at kortlægge de mange forskellige kilder til evidens.

Det er også en lære for dem, der hastigt søger at gå fra videnskabelige undersøgelser og til evidence-based policy af den ene eller anden art: Også selve følgeslutningens evidens skal være garanteret, det er ikke nok med præmissens. Niels Egelund var for eksempel overbevist om, at en nøgle til opgradering af dansk uddannelse er ændringen af læreruddannelsen til en femårig universitetsuddannelse, men citerede i samme åndedrag stærke politiske kræfter, der fandt denne konklusion på evidente testresultater betydelig mindre evident. *

HANS SIGGAARD JENSEN

HANS SIGGAARD JENSEN

Professor, institutleder ved Learning Lab Denmark, Danmarks Pædagogiske Universitet. Ud over en række danske og internationale poster har Hans Siggaard Jensen skrevet bøger om bl.a. vidensproduktion, teknologi, etik og pædagogik.

FREDERIK STJERNFELT

FREDERIK STJERNFELT

Gæsteforsker ved Learning Lab Denmark, Danmarks Pædagogiske Universitet. Redaktør af tidsskriftet KRITIK og anmelder af filosofi, litteratur, kulturdebat o.a. ved Weekendavisen.

Vil du læse mere om evidens? Siggaard og Stjernfelt anbefaler.

- Richard Pring: 'Philosophy of Educational Research'.
- Susan Haack: 'Evidence and Inquiry'.
- Edmund Husserl: "Logische Untersuchungen I-II" – En klassisk kilde til diskussionen af fænomenologisk evidens.

THE BIGGEST
"PLUS"
IN CIGARETTE HISTORY

**"No
Unpleasant
After-taste"**

—added to the world's
most famous ABCs—

- A**lways Milder
- B**etter Tasting
- C**ooler Smoking

COOLER SMOKING?

Selv om rygeeksperter i 1960'erne var enige i, at rygning er sundhedsskadeligt, blev eksperternes forslag først gennemført 40 år senere, fortæller professor Erik Albæk.

"The Big Plus is a hit with me" *Elouia DeHansen*

"CHESTERFIELD IS THE ONLY CIGARETTE of all brands tested in which members of our taste panel found no unpleasant after-taste."

From the report of a well-known research organization

Always **B**uy **C**CHESTERFIELD

Forskere skaffer solid viden. Politikere bruger den. Sådan lyder den flotte arbejdsdeling mellem videnskab og politik, men den bygger på en naiv drøm, siger professor Erik Albæk, der her trækker tråde til amerikansk evalueringsforskning og forklarer, hvorfor Velfærdscommissionens arbejde måske først slår igennem om 40 år.

Væk mig, når viden får politiske virkninger

"I have a dream," lød ordene om og om igen fra Lincoln-monumentet i den amerikanske hovedstad en augustdag i 1963. Martin Luther King var ikke alene om at drømme. En kvart million mennesker stimlede sammen for at høre ham. De drømte med. Politikere og embedsmænd bag Kongressens tykke mure ligeså. Også præsident John F. Kennedy i det Hvide Hus førte drømmepolitik. Faktisk stod alle gode liberale kræfter ikke alene og drømte, de havde også den samme drøm: Drømmen om et fremtidens USA præget af velstand, velfærd og social retfærdighed. Samfundsvidenskaben skulle gøre drømmen til realitet. Midlet var videnskabelig fornuft: Under Kennedy- og Johnson-administrationen blev samfundsforskere brugt i et hidtil uset omfang for at få gjort sociale fremskridt.

Sådan var det i USA. Og sådan er idéen i Danmark i dag. Også vi drømmer om at finde de bedste metoder til at lære børn at læse, til at integrere indvandrere, til at få afskaffet virkningsløse aktiveringsindsatser osv. Fremtidens velfærd bør basere sig på den mest objektive og sikre samfundsvidenskabelige viden. Lyksalig uvidenhed vil vi ikke vide af. I stedet kræver politikere videnskabelig dokumentation for og evalueringer af, hvad der er den bevisligt mest effektive indsats for bedre velfærd. Evidensbaseringen af velfærden hedder sloganet. Men er det ikke bare en drøm, som vi helst ikke vil vækkes af?

"Jo, det er det, og den er naiv." Sådan lyder det fra professor Erik Albæk fra Institut for Statskundskab ved Syddansk Universitet. Han forklarer sammenhængen mellem samfundsforskning og politik sådan her: "Uden de store problemer kan du i dag få fat

på forskningsbaseret viden om fremtidens velfærdssamfund. For eksempel har Velfærdscommissionen for nylig fortalt politikere, hvad de skal gøre under bestemte forudsætninger. Det gør politikere så ikke, og det skuffer mange. Men det kan næppe overraske, at det ikke er i Velfærdscommissionens magt at formulere eller ændre på disse forudsætninger. Det er politikernes arbejde. Det glemmer vi."

VIDEN AFSKAFFER IKKE HOLDNINGER

Ifølge Erik Albæk kommer naiviteten til udtryk i et for simpelt syn på, hvad politik er. Han mener, at vi savner respekt for, at politik nu engang er uenigheder om, hvad det er, vi vil. Var vi mindre naive, ville vi forlade forestillingen om, at politikere bliver overbevist, når blot forskningen kommer med klare svar:

"Forskning bliver benyttet af politikere. Ingen tvivl om det. Men der er ingen glatte forbindelser mellem den videnskabelige og den politiske løsning på et velfærdsproblem. Jeg plejer at sige, at viden ikke bliver brugt, medmindre der er nogle, som har en interesse i at bruge den. Selv i et videnssamfund kan vi ikke undvære holdninger. Hvis holdningen er, at folkeskolens elever kun skal lære matematik, kan vi teste, om eleverne faktisk lærer matematik, og om de gør det på den bedste måde. Intet problem i det. Men hvis vi også gerne vil have, at de bliver demokratiske borgere, der evner at samarbejde, så er sagen pludselig mere kompliceret. Idéen om en evidensbaseret viden er en udmærket idé. Alligevel kan en videnkultur på ingen måde fjerne behovet for politiske holdninger til, hvad en moderne opdragelse og undervisning skal indeholde." siger Erik Albæk. →

EVIDENSBASERING AF VELFÆRDEN

Kan flere børn lære at læse hurtigere og mere sikkert end i dag? Er der kommet flere ledige i arbejde, alene fordi de er blevet aktiveret, eller har aktivering direkte forstyrret dem i at finde arbejde? Gør en indsats for udsatte unge en forskel, eller ville de have klaret sig selv alligevel? Det er sådanne spørgsmål, som det politiske slogan 'evidensbaseret af velfærd' søger svar på ved hjælp af videnskabelig dokumentation.

Evidens – eller jagten på sikker viden – er på fremmarch. Baggrunden er blandt andet, at politikere kræver videnskabelig dokumentation for og evalueringer af, hvad der er den bevisligt

mest effektive indsats for bedre velfærd. Evidens er en metode til at måle mange metoder og indsatser mod hinanden, så man kan finde frem til det, der giver det bedste resultat.

LÆS MERE OM EVIDENS HER:

Lejf Moos m.fl.: 'Evidens i uddannelse?', Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, 2005

'Virker velfærden – et debatoplæg om evidens og velfærd', Huset Mandag Morgen, 2004

POLITISK 40-ÅRS-SØVN

Selv om der ikke er en lineær forbindelse mellem viden og politik, er forskningsresultater med til at påvirke politikernes holdning.

"Viden virker faktisk på politikere og er med til at ændre deres politik. Det er bare meget svært at måle effekten," siger Erik Albæk og fortæller, at dansk rygepolitik er et godt eksempel på, at forskningsresultater ændrer politikken.

"I begyndelsen af 1960'erne var rygeeksperterne enige i, at rygning udgjorde et kæmpe sundhedsproblem. De opstillede også en række forslag til, hvordan politikere kunne reducere antallet af rygere og begrænse rygningens skadevirkninger. Men først 40 år efter lod det sig gøre at overbevise politiske aktører om, at det var noget, der effektivt skulle gøres noget ved. Nu gennemfører man rygeeksperternes 40 år gamle forslag. På samme vis er jeg ikke i tvivl om, at en række af Velfærdskommissionens forslag bliver diskuteret og gennemført. Måske ikke i denne valgperiode, måske heller ikke i den næste, men det kommer. Tålmodighed er vigtig, men vi må ikke forlede os selv til at tro, at forskningen fremover kommer til at styre den politiske proces mere, hvis bare vi venter lang tid nok. Det gør den ikke. Der vil nemlig også altid være politisk interesse i ikke at lytte til forskningen," siger Erik Albæk.

"I øjeblikket er vi på en ny bølge af naivitet, der handler om, at samfundsforskning skal løse sociale problemer."

INGENIØRENS DRØM

Hvor kommer drømmen om videnskabens autoritet fra? Det svarer Erik Albæk på i afhandlingen 'Fra Sandhed til Information. Evalueringsforskning i USA – før og nu'. Afhandlingen rummer en analyse af den omfattende amerikanske drøm om at gøre brug af anvendelsesorienteret samfundsvidenskabelig forskning i 1960'erne og -70'erne, hvor der blev brugt intet mindre end 1,8 milliarder dollars på forskning i samfundsmæssige problemer og løsningerne af dem.

Den amerikanske satsning var båret af troen på den sociale ingeniørmodel. Modellen hviler på tiltroen til en rationel rækkefølge og arbejdsdeling og fortæller os følgende: Først definerer politikeren et socialt problem. Derefter går den sociale ingeniørforsker i gang med at forske med en praktisk løsningsmålsætning for øje. Når han leverer løsninger, er politikere og professionelle nødt til at acceptere, vælge og implementere den bedste af dem. Problemet er blot, at virkeligheden ikke lever op til modellen. Det skete ikke i USA. Ifølge Erik Albæk er årsagen, at modellen i sig selv er urealistisk, og han ser derfor heller ingen grund til, at idéen om evidensbaseret af velfærden skulle ændre på det.

"Vi lider langt hen ad vejen af den samme naivitet i dag som dengang. Meget i denne verden er præget af modebølger. I øjeblikket er vi på en ny bølge af naivitet, der handler om, at samfundsforskning skal løse sociale problemer. For eksempel nærer Videnskabsministeriets slogan "Fra forskning til faktura" forestillingen om en umiddelbar anvendelighed af al forskning. Det er muligt, at det gælder bestemte dele af den medicinske og teknologiske forskning, der bliver anvendt hurtigt, da der er tale om et meget mere konkret produkt. Men samfundsforskning er ikke produktorienteret på samme vis. Der er ingen hurtige forbindelser fra forskning til faktura," siger Erik Albæk og forklarer: "Der er voldsom forskel på at ville sikre velfærdssamfundets fremtid og at bygge en Storebæltsbro. Du kan opstille

relativt simple mål, når det gælder en bro: Den skal se fantastisk flot ud, og vi skal kunne køre på den, uden at den braser sammen. De politiske værdispørgsmål, der knytter sig til velfærdssamfundets videreudvikling, er imidlertid meget mere komplicerede end at skruer en bro sammen. Lægger du dertil de komplekse årsagsforhold, der er forbundet med spørgsmålet om velfærdssamfundet, så står du med en virkelig hyperkompleks affære."

SKUFFEDE FORVENTNINGER

Fra Erik Albæks forskning i amerikansk evalueringsforskning ved vi, at forventningen var, at samfundsforskningen skulle hjælpe med at identificere og vælge den bedst egnede foranstaltning til at behandle eller forbedre sociale problemer. Vi ved også, at forventningerne blev skuffede. I USA var det vanskeligt at påvise, at denne samfundsvidenskabelige forskning fik nogen nyttevirkning overhovedet i forhold til den førte politik. Heller ikke på dette punkt mener Erik Albæk, at vi er nået så meget længere i dagens Danmark:

"Hvis vi virkelig vil evaluere effekten af bestemte pædagogiske tiltag, kan tidshorisonten nemt være 10-20 år. Det betyder, at vi skal til at tænke evaluering på en helt anden måde, end vi gør i dag. Typisk vil vi gerne have målt effekten af et tiltag hurtigt, men det kan man ikke. Derfor gør man noget andet. Eksempelvis evaluerer Danmarks Evalueringsinstitut forskellige led i selve undervisningsprocessen. De evaluerer til det punkt, hvor man kan sige, at der bliver leveret noget undervisning. Om undervisningen har nogen effekt på elevernes evne til at lære, bliver til gengæld sjældent undersøgt. Det kræver et længere tidsperspektiv og flere ressourcer. Det krav opfylder vi ikke. Vi kan derimod konstatere, at der bliver iværksat meget lidt langsigtet evalueringsforskning i Danmark. Det politiske system har ikke en tålmodighed, som gavner sådan en evalueringskultur. Politikere overlader ansvaret til forskningsrådene, der heller ikke løfter ansvaret. Tager vi Forskningsrådet for Samfund og Erhverv som eksempel, så kan forskere her kun søge om penge til projekter, der løber over tre år. Vi giver ikke penge til at undersøge effekter, der først viser sig over 10-15 år, siger Erik Albæk, der er tidligere formand og nuværende medlem af rådet.

Ifølge Erik Albæk er konsekvensen af den uheldige alliance mellem kortsigtede politikere og forskningsråd, at uendelig meget af den støtte, der gives til evaluering, er spild af penge:

"Hvis vi virkelig gerne ville have denne type af viden, skulle vi samle evalueringspengene i større bunker og bruge dem på forskning på strategisk udvalgte områder," siger Erik Albæk. *

Af Claus Holm, cho@dpu.dk

ERIK ALBÆK

Professor i statskundskab og journalistik ved Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet. Har i mange år beskæftiget sig med brugen af videnskabelig viden i offentlig politik og forvaltning. Forfatter til en række bøger om viden, bl.a. 'Eksperter kan være gode nok, men...' (2004) og 'Fra sandhed til information' (1988).

PERSONLIG HJEMMESIDE

WWW.SAM.SDU.DK/ANSAT/ERI

DEMOKRATI OG UDDANNELSE

John Dewey

Projektarbejdsformen. At lære gennem egne erfaringer. Fysisk deltagelse. Samarbejde med andre. Medbestemmelse. Elevedemokrati. Alt dette har rødder i filosofien John Deweys tænkning. 'Demokrati og uddannelse' er Deweys hovedværk og det, der har haft størst indflydelse. Nu foreligger bogen på dansk.

DEWEY BIBLIOTEKET

ARKITEKTUR, KROP OG LÆRING

Kristian Larsen (red.)

Hvad betyder hverdagens rum for os? Hvordan påvirker de vores sociale relationer og omgangsformer? Gennem analyser af forskellige læringsmiljøer beskriver en række skandinaviske forskere, hvordan læring, krop og arkitektur spiller sammen, bl.a. i børnehave, skole, behandlingsmiljøer og idrætslivet.

HANS REITZELS FORLAG

PÅ OPDAGELSE I BØRNELITTERATUREN

– FESTSKRIFT TIL TORBEN WEINREICH

Nina Christensen og Anna Karlskov Skyggebjerg (red.)

Børnelitteraturteori er stadig et ungt felt i Danmark. Denne antologi bringer danske børnelitteraturforskere i dialog med centrale udenlandske forskere og indeholder artikler om blandt andet den vågne drøms fremtrædende placering i børnelitteratur, ungdomslitteraturens egenart og nordiske børns læsevaner.

HØST & SØN

VEJLEDNING

Lotte Rienecker, Thomas Harboe, Peter Stray Jørgensen

Opgave- og specialevejledning er stadig et domæne for overleverede traditioner, tavs viden og individuelle rammer. I denne bog giver tre af landets mest erfarne vejledningsrådgivere praktiske råd til, hvad vejledere og institutioner bør gøre for at sikre en mere effektiv vejledning.

SAMFUNDSLITTERATUR

HVAD ER GOD UNDERVISNING?

Hilbert Meyer

Hilbert Meyer er en af Tysklands mest læste didaktik- og pædagogikforfattere. I denne bog definerer han, hvad godt skolearbejde er, og giver råd og ideer til, hvordan man som lærer udvikler en stil og metode præget af ti kendetegn for god undervisning.

GYLDENDALS LÆRERBIBLIOTEK

MED ÅBNE ØJNE

Hilde Larsen Damsgaard

Hvad gør man, når skældud ikke hjælper? Bogen handler om de krævende møder mellem elever og lærere i skolen og om de muligheder, der er i mødet med problemadfærd. Forfatteren kommer med konkrete forslag til, hvordan man kan reducere den negative adfærd hos enkeltelever og klasser.

HANS REITZELS FORLAG

AT FORSKE I PÆDAGOGISK PRAKSIS

Hilary Radnor

Hvad er den fortolkende forskningsmetode? Hvordan arbejder man med den i praksis? Denne bog præsenterer et blik på fortolkningens natur inden for den kvalitative tilgang og giver en praktisk model for troværdig kvalitativ forskning med afsæt i den symbolske interaktionisme.

SINDET, SELVET OG SAMFUNDET

George Herbert Mead

Meads socialpsykologiske hovedværk foreligger nu på dansk. Bogen er et forsøg på at rekonstruere psykologien, så den kommer i overensstemmelse med et evolutionært grundperspektiv.

AKADEMISK FORLAG

KOGNITIV TERAPI I PRAKSIS

Torkil Berge & Arne Repål

Bogen giver en praktisk indføring i, hvordan kognitiv terapi anvendes. Forfatterne viser bl.a., hvordan terapeuten kan vejlede klienten i arbejdet med angst, depression, personlighedsforstyrrelse eller psykose.

AKADEMISK FORLAG

KOGNITIV TERAPI

Judith S. Beck

Bogen tilbyder en solid indføring i kognitiv terapi med mange eksempler fra forfatterens egen patientbehandling. Forfatteren peger bl.a. på nye strategier i planlægningen af mere effektive behandlinger.

AKADEMISK FORLAG

TEAM – UDVIKLING OG LÆRING

Reinhard Stelter og Morten Bertelsen (red.)

At arbejde i team er ingen garanti for, at opgaverne afvikles målrettet og effektivt. Teamarbejde kræver udvikling af faglige, sociale og følelsesmæssige kompetencer. Denne antologi giver en række bud på teamsamarbejde, bl.a. teamudvikling i skolen, teambuilding i eliteboldspil og teamudvikling for erhvervslivet.

DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

UNDERVISNINGEN I NETVÆRKET

Rasmus Blok

E-læring er én undervisningsform blandt flere, der efter omstændigheder og formål kan anvendes alene eller i sammenhæng med andre. Denne bog giver en grundlæggende indføring i e-læring og omhandler brugen af e-læring i uddannelsesinstitutionerne med særligt fokus på gymnasier, seminarier og universiteter.

SYDDANSK UNIVERSITETSFORLAG

LEGETØJET OG INTELLIGENSERNE

Jørn Martin Steenhold

Bogen præsenterer, hvilke bestemte kategorier af legetøj der medvirker til, at børn får viden og erfaring. Legetøjskategorierne bliver beskrevet i sammenhæng med ti intelligensområder. Den specifikke viden og erfaring, børnene får gennem leg og eksperimenter med legetøjet, er anvist i en række 'videnskemaer'.

PRAKSIS

LEARNING, WORKING AND LIVING

Elena Antonacopoulou, Peter Jarvis, Vibeke Andersen, Bente Elkjær, Steen Høyrup (red.)

Identifying ways in which learning can be supported in the workplace has been a long standing concern for organization studies and education. The debate about organization and workplace learning has moved, from a focus on formal and informal ways of supporting learning, to ways in which learning can become a part of working life. With contributions from a diverse range of international authorities in the areas of management and education as well as organizational psychology and sociology, this book presents new ways of thinking about learning at work, and a new understanding of its role and purpose.

PALGRAVE MACMILLAN

URO OG DISCIPLIN I SKOLEN

Niels Egelund, Helle Jensen og Erik Sigsgaard

Urolige elever er kommet på dagsordenen i den aktuelle skoledebat. Denne debatbog bidrager med indlæg fra og diskussion mellem tre af debattens mest markante deltagere.

ROSKILDE UNIVERSITETSFORLAG

"Love Thy Neighbour"

MATTHÆUSEVANGELIET 19:19

LÆS OM NABOSKAB ANNO 2006

PÅ SIDE 2 OG SIDE 5-7

Maskinel Magasinpost
ID-nr. 42 482

Afsender:
Postboks 7777
7000 Fredericia

Udgiver:
DPU
Tuborgvej 164
2400 København NV

Returneres ved varig
adresseændring